

השיבה השלוש-מאות-וארבעים-ואחת של הכנסת השישית

יום שלישי, ה' כסלו תשכ"ט (26 נובמבר 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת ח. ליאור:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונח היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק לביטול חוקי בלו שנושגו, תשכ"ט-1968.

ב. שאלות ותשובות

2. שיחה בין סגן ראש הממשלה ומדינאים אמריקאיים על "תכנית אלון"

חברי הכנסת ש. כהן-צידון שאל את סגן ראש הממשלה ביום כ"ט בתמוז תשכ"ח (25 ביולי 1968):

"במעריב" מיום כ"ג בתמוז תשכ"ח - 19 ביולי 1968, בכתבה בחתימת מר יוסף חריף, נאמר בעניין שטחי יהודה ושומרון ופגישת כבודו עם קבוצת מדינאים אמריקאיים, שבאו לדון עם נציגי הממשלה על בעיות האזור ועל חדרכים לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי:

"בשאלת שטחי יהודה ושומרון ניתן להניח בודד אות, כי בעת שקיימו הנציגים האמריקאיים שיחה עם סגן ראש הממשלה, יגאל אלון, נתודעו מקרוב ל"תכנית אלון". כשגשאל ג'ורג' בול... מה דעתו על התכנית השוב, כי יש בה מן הגאונות, אבל ספק אם תהיה קבילה..."

כבודו מתבקש להשיבני:

1. האם הסביר כבודו לנציגים האמריקאיים הג"ל את התכנית הנודעת בשם "תכנית אלון"?
2. האם גשאל כבודו אודות התכנית הג"ל?
3. האם התנהלה השיחה אודות התכנית הג"ל בין השאר?
4. האם הובאה תכנית זו לפני הממשלה?
5. האם אושרה תכנית זו על-ידי הממשלה?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לשאלות 1 ו-2: כן, תוך הבהרה כי תכנית זו היא בבחינת דעה אישית, שטרם קיבלה את אישורה של הממשלה.

לשאלה 3: כן, לצורך הבהרת עקרונותיה ופרטיה של התכנית.

לשאלה 4: כן, ב-13 ליולי 1967.

לשאלה 5: עדיין לא.

היו"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחברי הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון:

האם מיקום נקודות ההתיישבות החדשות חופף את המפה הידועה בשם "תכנית אלון"?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אינני בטוח אם זה חופף בדיוק או בכל מקום. זה טעון בדיקה.

היו"ר ר. הקטין:

הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הדעה מפי מזכיר הכנסת על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

היו"ר ר. הקטין:

חברי הכנסת, נתחיל בשמיעת שאלות ותשובות.

1. הצעת "תכנית אלון" לשלום בין ישראל לערבים

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את סגן ראש הממשלה ביום ל' בסיון תשכ"ח (26 ביוני 1968):

לאחרונה פורסם ברבים כי כבוד השר הכין תכנית מפורטת, הידועה כ"תכנית אלון", בדבר הצעת השלום שעל ישראל להציע לירדן.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

מהי התכנית המדויקת שהביא כבוד השר לפני חברי, ואשר ניתן לה פירסום בין-לאומי כה רב?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

התכנית האמורה הונחה על שולחן הממשלה ב-13 ליולי 1967.

הצעות המונחות על שולחן הממשלה הן חומר חסוי, ואין באפשרותי על כן להשיב בפומבי על השאלה-תה של חבר הכנסת הנכבד.

היו"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחברי הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

לאור העובדה שהתכנית הזאת, כפי שכבר נאמר בפומבי מפי גורמים ממשלתיים, הובאה גם לידיעתם של גורמים בין-לאומיים - האם סבור כבוד סגן ראש הממשלה שיש לכך הצדקה ושיהיה זה הוגן שגורמים בין-לאומיים ידעו על מה שהוא חסוי לגבי חברי הכנסת?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לפי מיטב ידיעתי, לא הוגשה התכנית הזאת באורח רשמי לפני שום גורם בין-לאומי. נכון שהלקים ניכרים מאותה תכנית מצאו דרכם לעתונות במשך 18 החודשים האחרונים, וכמה מעקרונות התכנית גם ידועים לגורמי חוץ. אבל גרסה לי שאין באפשרותי להביא את התכנית בשלמותה ובאופן מוסמך כל עוד לא סיימה הממשלה את דיוניה בה. אם חברי הכנסת תמיר או חברי כנסת אחרים רוצים לשמוע מפי באורח פרטי על הדברים הללו, לא אראה בזה משום עבירה על סודות המדינה אם אספר להם על כך. אבל מסופקני אם אני יכול לעשות זאת מעל במת הכנסת בפומבי.

חבורת ו', ישיבה שמ"א

— שאילתות ותשובות (מיקוניס, אלון, י. תמיר) —

4. על שום מה ראה סגן ראש הממשלה להצהיר כי "אין הוא מאמין כי הרוסים יתערבו בדרך צבאית באזור?"

5. מדוע התערב סגן ראש הממשלה בנושא השנוי במחלוקת בנוגע לבריתות נאט"ו ווארשה, והאם הודעתו משקפת את עמדת הממשלה בנידון?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

1-2. פגישתי עם נשיא ארצות-הברית בחדש ספטמבר לא סווגה כסודית.

3. בתשובה לשאלה במסיבת עיתונאים אמרתי בין השאר, כי הודעותי של יהודי אזור ארצות-הברית עם העם היהודי ומדינת ישראל אין בה משום נאמנות כפולה ואינה סותרת את נאמנותי לארצות-הברית. רא-שית, משום שסולידריות יהודית כל-עולמית היא חלק בלתי-נפרד ממסורת קיומו של העם היהודי לעם אחד אף שהוא מפוזר על פני העולם כולו, מקדמת דנן. שנית, אין סתירה בין האינטרס של קיומה של ישראל כמדינה עצמאית וחזקה לבין האינטרס האמריקאי בקיום עצ-מאותם וחרותם של עמים והסטטוס-קוו במזרח התיכון. שלישית, גם כאשר אזור, יהודי או לא-יהודי, במדינה דמוקרטית כלשהי מוצא עצמו חלוק עם מהלך דיפלומטי זה או אחר של ממשלתו, אין בכך משום אי-נאמנות למדינה. אדרבה, זוהי אחת מזכויותיו של אזור בכל מדינה דמוקרטית וארצות-הברית בכללה.

אפשר שחבר הכנסת הנכבד ימצא עניין בעמדתו של הנשיא ג'ונסון בסוגיה זו כפי שהביעה בנאומו בפני ועידת בני-ברית בווישינגטון ב-11 לספטמבר 1968:

"ועתה הרשו נא לי לעבור למזרח התיכון. זהו אזור שבו יש לעמנו (הכוונה כמובן לעם האמריקני), לכל עמנו, עניין לאומי עמוק. שהרי בטחוננו ועתידנו של אומות קטנות אינם גוגעים רק לקבוצה אחת. של אור-חיים. הם גוגעים לכל האמריקנים. חברתנו מודרכת על-ידי חזונם הרוחני של נביאי ישראל. לאמריקה וישראל משותפת האהבה לחירות האדם והאמונה באורח-החיים הדמוקרטי. טבעי כי היהודים האמריקנים יחישו ויקה מיוחדת לגורל ישראל. ארץ קטנה זו במזרח הים התי-כון. חזוה לפני אלפי שנים בלדת אמונתכם ועמכם. במשך מאות שנים, רצופות גלות ומבצנים קשים, דבקו אבותיכם בזוהתם היהודית ובקשריהם עם ארץ-ישראל. דבריה הנביא ישעיהו: "ונשא נס לגויים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ". ההיסטוריה אינה מכירה דוגמה מרגשת יותר של התמדה על אף מבצנים אכזריים". עד כאן דברי נשיא ארצות-הברית.

4. הגעתי לארצות-הברית כאשר הדיפלומטיה הסובייטית, בשיתוף פעולה עם חרשויות המצריות, ניסו לגנב משבר מלאכותי על "סף מלחמה" בין מצרים לישראל, על מנת להבהיל את ישראל עצמה, או לפחות חוגים הנתפסים לבהלה בתוכה, ואת ידידותה בעולם, על מנת לרכך את מה שהם רואים כעקשנות מצד ישראל בעיצוב גבולותיה הקבועים של ישראל.

בתשובה לשאלה ענית, כי אינני צופה מלחמה קרובה בין מצרים לישראל בהתערבותה של ברית-המועצות. אם כי הסתייגתי ממדיניותה החד-צדדית באזור.

3. המניעים להקמת ממשלת החירום

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את סגן ראש הממשלה ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

בדאיון שהתפרסם בעתון "למרחב", בגליון ערב חג, אומר כבוד השר בין היתר: "לא השלמתי עם הדרך שבה הוקמה ממשלת החירום — שהמרחק בינה לבין "פוטש" היה אך כפסע, אולם אני שלם בהחלט עם עצם קיומה".

אי לכך רצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. לאילו חוגים התכוון כבודו בדברו על סכנת "פוטש"?
3. האם ננקטו צעדים כלשהם נגד אנשים אלה?
4. אם לאו — מדוע?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

1. כן.
2. הבעתי דעה אישית על מאורע היסטורי שאינו קשור במדיניות הממשלה.
- 3-4. לא היה מקום לנקיטת צעדים, כי לא מדובר בהפרת חוק, שהרי לא אמרתי כי נערך "פוטש", אלא דוברתי על "הדרך... שהמרחק בינה לבין "פוטש" (במרי-כאות) היה אך כפסע". התכוונתי איפוא לסכנה של מעין פוטש ולא לפוטש ממש; לחתרנות ציבורית ולא להפיכה צבאית.

4. דברי סגן ראש הממשלה בשיתותי המדיניות ובמסיבת עיתונאים בארצות-הברית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את סגן ראש הממשלה ביום י"ד בחשוון תשכ"ט (5 בנובמבר 1968):

ביקורו של סגן ראש הממשלה בארצות-הברית באמצע חודש ספטמבר 1968 בא למלא שליחות חשובה של המדינה. מידת הצלחתו (או אי-הצלחתו) של סגן ראש הממשלה בשליחות זו אינה עניין הנוגע לו בלבד, אלא למדינה ולממשלתה.

כתום ביקור זה הגיעו לארץ ידיעות שלא הוסברו ולא הובנו כדבעי. למשל: האם הראיון עם נשיא ארצות-הברית נועד להיות סודי או לא. דבים תמהו לפירוש האמביוואלנטי שנתן סגן ראש הממשלה למושג נאמנות אורחיה היהודיים של ארצות-הברית לגבי ארצם ויחסם לישראל. הפירוש שנתן סגן ראש הממשלה לגבי התערבות אקטיבית רוסית לצד הערבים עורר הרהורים ופליאות, וכן לא ברור למה באה החכמה מצדו בדבר הצורך בביטול הבריתות האירופאיות של המערב ושל המזרח.

בקשר לג'ל אבקש להשיבני:

1. האם פגישת סגן ראש הממשלה עם נשיא ארצות-הברית היתה סודית או לאו?
2. אם כן — כיצד אירע שהיא הפכה מיד ליד-עת הרבים?

3. מדוע ראה השר להדויע בי "אין כל רע בנאמנות הכפולה של הציבור היהודי האמריקאי. נאמנות אחת לארצות-הברית והשנייה לישראל"?

אודה לכבודו אם ישיב לי על שאלותי הבאות:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות ומדויקות?
2. כמה עולים הופנו בשנה האחרונה לערי הפיתוח ומהו אחוזם מתוך כלל העלייה?
3. כמה מהעולים שהופנו לעיירות הפיתוח הם יוצאי ארצות האיסלאם וכמה מהם יוצאי ארצות אירופה ואמריקה?
4. באילו אמצעים יש בדעת כבוד השר לנקוט בכדי להגדיל את מספר העולים המופנים לעיירות פיתוח, נוכח העובדה כי אחדות מעיירות אלו נמצאות בתהליך התבססות?

5. מה הן תכניות הממשלה כדי להפנות חלק גדול יותר מהעולים מארצות הרווחה לעיירות אלו?

השר לקליטת העלייה י. אלון:

1. הידיעות נכונות לגבי שדרות, אך לא לגבי אופקים. מכל מקום, המדובר בצורך בעובדים עונתיים בחקלאות בלבד.
2. בין 1 לאוגוסט 1967 ל-19 ליולי 1968 הופנו לערי הפיתוח 6011 נפש, שהם 33.3% מכלל העלייה באותה תקופה.

3. איננו נוהגים לפרסם ברבים את ארצות המוצא של העולים. המספרים שבידי מוכיחים כי העולים שהופנו לערי פיתוח מהווים הרכב מייצג של העלייה בכללותה.

4-5. האמצעים שהמשרד לקליטת העלייה מת-עתד לנקוט כדי להגדיל את מספר העולים המופנים לערי פיתוח הם: (א) הקמת מרכזי קליטה בכמה מהן ופעולה לקליטת העולים העובדים דרכם בערי הפיתוח; (ב) הפצת מידע על אפשרויות תעסוקה ודיור בערים אלו, בכל שלבי העלייה והקליטה של העולים; (ג) הפגשת עולים עם נציגי ערי הפיתוח.

6. תיאום בין הממשלה והסוכנות בקליטת העלייה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזליו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ח' בתמוז תשכ"ח (4 ביולי 1968):

נוסח הפרסומים וההכרזות שנמסרו על-ידי גורמים ממשלתיים על חלוקת התפקידים בקליטת עולים בין הסוכנות היהודית לבין משרד הקליטה שהוקם — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הסוכנות היהודית תמשיך גם בעתיד לטפל בקליטת עולים?
2. אם כן — בקליטתם של אילו עולים תטפל הסוכנות?

השר לקליטת העלייה י. אלון:

1-2. האחריות לתיאום הכולל של מעשה קליטת העלייה במישור הארצי ובמישור המקומי מופקדת בידי המשרד לקליטת העלייה. מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית מממנת ומטפלת, באמצעות עובדיה, המתואמים על-ידי נציגי המשרד לקליטת העלייה, בקליטתם של עולים נזקקים. ההבחנה בין עולה נזקק לבעל יכולת איננה נעשית לפי ארץ המוצא, אלא לפי מצבו הכלכלי של העולה. קריטריוני הזכאות הם אחדים,

עשיתי זאת משום שהאמנתי בכך ומשום שלא רציתי לתרום את תרומתי למדיניות ההפחדה הסובייטית.

בשיחותי עם המדינאים האמריקנים הראשונים במעלה העמדתי על חומרת הנוקדים שנוצר עם פלישת צבאות ברית וארשה לצ'כוסלובקיה ומפעילות הצי הסובייטי בים התיכון, והמסקנות שיש להסיק מכך לגבי חיוזק כושף ההרתעה של ישראל. יחד עם זאת, אני רואה לנכון להדגיש, כי כל מי שסבור שהגומה בתיאור השכנה הסובייטית יש בה כדי לחזק את מעמדה של ישראל בבידור המערב, אינו אלא טועה. די לנו בחומרה כמות שהיא ואין לנפחה מעבר לכל פרופורציה, משום שהיא פוגעת במעמדה הבינ-לאומי של ישראל.

את השקפתי במלואה בנושא זה הבעתי בתשובתי להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אורי אבנרי מיום 30 באוקטובר 1968. התפתחות המאורעות עד היום הוכיחו את אמיתותה.

5. בתשובה לשאלה אם רואה אני סיכוי להשתחררותה של צ'כוסלובקיה מעולה של ברית-המועצות, עניתי בגדר של הערכה אישית, בין השאר, כי כל עוד מחולק העולם לגושים צבאיים אין סיכוי להיחלצותה של צ'כוסלובקיה מפיקוח זו. דומה שהמציאות מוכיחה גם את צדקתה של דעה זו.

היו"ר ר. חקטין:

שאלה נוספת לחבר הכנסת תמיר.

יסף תמיר (גח"ל):

אם הידיעות שהגיעו מארצות-הברית נכונות, אדוני סגן ראש הממשלה — חרי אמרת שאתה מצדד ביתרון של ברית נאט"ו על ברית וארשה. האם אתה עדיין עומד בדעתך זו?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אמרתי שהיתרון שיש לברית נאט"ו על ברית וארשה הוא, שבעוד שברית נאט"ו היא התאגדות חפ-שית של המדינות הכלולות בה — ברית וארשה דרושה כנראה לא רק לעימות הגלובלי, אלא גם להבטחת המשטרים הפנימיים. ומבחינה זו הדגשתי שיש יתרון לברית החפשית על פני הברית האחרת.

5. קליטת עלייה בערי פיתוח

חברת הכנסת ש. רוזן שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט"ז בסיון תשכ"ח (12 ביוני 1968):

"בהי' הדרום", עתון ערי הפיתוח וישובי הדרום, מיום 31 במאי 1968, התפרסמה תחת הכותרת "קליטת עלייה בערי פיתוח" ידיעה הבאה:

ראשי הרשויות המקומיות בדרום תובעים להפנות עולים לערי הפיתוח. תביעתם זו הביאו לפני ראש מחל-קת הקליטה של הסוכנות א. ציגל בביקור בדרום. ספק אם קליטת העלייה שתגיע לערי הפיתוח היא מעשית בתנאים הקיימים שם היום. זאת רמו אף מר ציגל עצמו בשיחתו עם ראשי הערים שדרות ואופקים. "מה יש לכם להציע לעולים שיבואו?" — שאל מר ציגל את ראש מועצת אופקים.

למי ידיעה אחרת באותו העתון דרושים לשדרות 250 עובדים ובאופקים יידרשו 670 עובדים נוספים, מהם 150 מיד.

8. הפניית עולים לאופקים

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ל' בתשרי תשכ"ט (22 באוקטובר 1968):

ב"ה הדרום, גליון 11, מיום 6 באוקטובר 1968, פורסם בשמו של מזכיר מועצת פועלי אופקים, מר יחיאל בנטוב, כי בגלל העדר הפניית עולים לאופקים נוצר מצב של מחסור חמור בעובדים בענפי תעסוקה שונים ובעיקר בענף הטקסטיל. מצב זה גורם לקפאון בפיתוחה של אופקים וכתוצאה מכך לעזיבתם של תושביים ותיקים. מר יחיאל בנטוב ציין, כי בחודשים יולי – אוגוסט עזבו 25 משפחות מבוססות ובהן בעלי מקצוע, ורבים "יושבים על מזודות".

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה משפחות עולים הופנו לאופקים עד 1 באוקטובר 1968?

2. האם קיימת תכנית להפניית עולים חדשים לאופקים בחודשים הקרובים?

השר לקליטת העלייה י. אלון:

1. מ'1 בינואר 1968 ועד 30 בספטמבר 1968 הופנו לאופקים 10 משפחות שהן 41 נפשות.

2. עולים חדשים מופנים לאופקים כמו אל יעדי קליטה אחרים. בשנה הקרובה (עד נובמבר 1969) יועמדו לאיכילוס 18 דירות, ועד מארס 1972 – 50 דירות נוספות.

9. פרטים על קליטת העלייה

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את השר לקליטת העלייה ביום א' בחשוון תשכ"ט (23 באוקטובר 1968):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. כמה עולים עלו לישראל בשנת 1967?

2. כמה עולים עלו לישראל בעשרת החודשים של שנת 1968?

3. מה תחזית העלייה עד סוף השנה?

4. מה התחזית לשנה הבאה?

5. מאילו ארצות עלו העולים הנ"ל?

6. באילו מקומות נקלטו העולים ומה היו דרכי הקליטה?

השר לקליטת העלייה י. אלון:

1. 18,449.

2. 25,000.

3. 32,000.

4. 30,000.

5. איננו נוהגים לפרסם ברבים את ארצות המוצא של העולים. אהיה מוכן להשיב בעל-פה לחברת הכנסת הנכבדה, לדיעתה בלבד.

6. באזורי פיתוח – 26.2%; בקיבוצים – 5.0%; ברצועת החוף – 47.7%; סידור על-ידי קרובים – 10%; במסגרת עליית הנוער – 2.5%; שונות – 8.6%.

10. דיור לעולים

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את השר לקליטת העלייה ביום א' בחשוון תשכ"ט (23 באוקטובר 1968):

בעתון "מעריב" מיום 20 באוקטובר 1968 התפרסמה

בין שמקור המימון הוא בסוכנות היהודית ובין שהוא בממשלת ישראל.

הבחנה זו היא חיונית בשל מעמדה המיוחד של המגבית היהודית המאוחדת בכמה ארצות בעולם. אין בכך משום כפילות אידוגנית. בזכות התיאום ההדוק בכל הדרגים מובטחת עבודת צוות מלוכדת מבלי שהעו"ל ייחזק כלל, אלא אם יתעניין בכך, איזה מוסד מייצג העובד המטפל בו.

7. ייעול קליטת העלייה

חברת הכנסת י. תמיר שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ב באב תשכ"ח (6 באוגוסט 1968):

השר הודיע בראשית אוגוסט 1968 בפני ראשי הרשויות המקומיות מצפון הארץ בכנס, שנערך בנצרת-עילית, כי "קליטת עולים תושתת על הכלל שלא העולה יתרוצץ סביב עובדי הקליטה, אלא עובדי הקליטה יתרוצצו סביב הפעולה ויטפלו בשמו במשרדים הנוגעים לקליטה".

בקשר לכך יואיל נא כבודו להשיבני:

1. כיצד התארגן המשרד לקליטת העלייה לביצוע המשימה שנטל על עצמו?

2. מה הם האמצעים שנקטו כדי לייעל ולשפר את עבודת עובדי הקליטה ולפשט הליכיה?

3. מהי המדיניות שלפיה פועל המשרד במגמה להקל על העולים בקליטתם ולעודד עלייה?

השר לקליטת העלייה י. אלון:

1-3. אף שהמשרד לקליטת העלייה עודנו במצב של התארגנות, נטל על עצמו את האחריות הכוללת לקליטת העלייה, החל מ'1 לנובמבר השנה. דבר זה נתאפשר במידה רבה בזכות הקמתו המהירה של צוות ההנהלה ולהעברת עובדי קליטה מנוסים מהסוכנות היהודית לנציבות שירות המדינה.

משיושלם שיפוץ מבנה המשרד הראשי בירושלים, ישוכנו בכפיפה אחת זרוע המידע על עולים פוטנציאליים של הסוכנות היהודית יחד עם זרוע המידע על אפשרויות הקליטה של הממשלה. הזרוע הממשלתית תהיה מורכבת מאנשי המשרד לקליטת העלייה, שירות התע"סוקה ומשרד המסחר והתעשייה.

במלי הכניסה לארץ בנתיבי האוויר והים פועלים כצוות אחד – נציגי הסוכנות היהודית, משרתת ישראל, המכס ומשרד הבריאות.

במשרדים המחוזיים יזורו תחת קורת-גג אחת, נוסף על נציגי המשרד לקליטת העלייה, גם עובדי הסוכנות היהודית, שירות התעסוקה ומשרד הפנים. בכל הדרגים האלו יתואמו הצוותות על-ידי איש המשרד לקליטת העלייה. סידורים אלו יאפשרו לעולה, בין שעדנו בחוף-לארץ בין שכבר הגיע לארץ, לקבל תשובות על בעיותיו בכתובת אחת בלבד. שיטת פעולה זו תגיע לכלל שלמות תוך חודשים אחדים, עם הסדרת בעיית הדיור למשרדים וסידורי הקשר הישיר בין המשרד בארץ למכונים השונים בחוף-לארץ, וכן בין המשרד הראשי לבין הסניפים במחוזות הארץ השונים.

13. הערכת פעולותיהן של ועדות מל"ח (משק לשעת חירום) ברשויות המקומיות

חבר-הכנסת מ. ורטמן שאל את השר י. גלילי ביום ח' בתמוז תשכ"ח (4 ביולי 1968):

ועדות מל"ח ברשויות המקומיות היו מגויסות בתקופת מלחמת ששת הימים ולקחו חלק פעיל במערכה, כמדרש.

אודה לשר אם ישיבני:

האם הוענק או יוענק "אות ששת הימים" ליושבי-ראש ועדות מל"ח ולחבריהן?

השר י. גלילי:

"אות ששת הימים" לא הוענק לחברי ועדות מל"ח ברשויות המקומיות.

ועדת השרים ל"אות מלחמת ששת הימים" תדון בהצעה בדבר הענקת תעודות קולקטיביות לוועדות מל"ח ברשויות המקומיות.

14. מניעת עיכובים בתשלום הוצאות ומשכורות לעובדי הטלוויזיה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את השר י. גלילי ביום כ"א בתמוז תשכ"ח (17 ביולי 1968):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום ג', כ' בתמוז תשכ"ח (16 ביולי 1968), התפרסמה ידיעה האומרת שעובדי החוץ בטלוויזיה פתחו בשביתה עקב אי תשלום הוצאותיהם.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. הנכונה הידיעה הנ"ל?

2. מדוע זה איפוא אין משלמים לעובדים בזמן?

3. מה יש בדעת כבוד השר לעשות למניעת הישגות מקרים כגון אלה בעתיד ולהבטחת תשלומי משכורת בזמן?

השר י. גלילי:

ל-1: היתה הפסקת עבודה ליום אחד ב-15 ביולי 1968, שהוגדרה כאזהרה בשל עיכובים שחלו בתשלום ההוצאות המגיעות להם.

ל-2: העומס הרב על מנגנון משרד ראש הממשלה וחבלי ההתארגנות של הטלוויזיה, הכרוכים בבעיות שונות, ובלתי-שגרתיות, גרמו לעיכובים מצערים.

ל-3: נמריץ את האחראים לעשות כל הסידורים למניעת העיכובים.

15. נתונים על ההכנות להפעלת הטלוויזיה הכללית

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את השר י. גלילי ביום כ"ט בתמוז תשכ"ח (25 ביולי 1968):

בגליונות "מעריב" מיום ו', 19 ביולי 1968, ומיום א', 21 ביולי 1968, התפרסמו שתי כתבות אודות הפגמים והבעיות בטלוויזיה הכללית. בין השאר נאמר בכתב: "גוברים רינונים על בזבוז כספי ציבור בקנה מידה מדאיג, כיוון שהאופן שבו נעשו ההשקעות לא הפיק תועלת מירבית. נרכש ציוד לקוי במאות אלפי לירות. כן בזבזו למעלה ממיליון לירות על הדרכת האנשים

ידיעה שלפיה "מאות עולים דחו את בואם בשל המחסור החמור בדירות".

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. הנכונה הידיעה דלעיל?

ב. אם כן — בכמה עולים מדובר?

ג. מה נעשה על-ידי משרדו לפתרון מצוקה זו?

השר לקליטת העלייה י. אלוף:

א-ב. הידיעה איננה מדויקת. היו מקרים שעולים דחו את עלייתם משום שהתנו אותה בקבלת דיור במקום מסוים דווקא. אך לא קרה מקרה שלא הוצע לעולה דיור מתאים בהתאם לקריטריונים, אשר נקבעו על-ידי הרשות המשותפת לעלייה ולקליטה של הממשלה והסוכנות היהודית.

ג. המשרד לקליטת העלייה, בשיתוף עם משרדי האוצר והשיכון, נקט בצעדים לזירוז הבנייה החדשה (של דירות ושל מרכזי קליטה) ולהגדלת היקפה, לשינוי יעדי דירות קיימות והתאמתן לצרכי עולים, וכן לרכישת דירות בשוק הפרטי.

11. הפניית עולים לבית-שאן

חבר-הכנסת ג. פלד שאל את השר לקליטת העלייה ביום ב' בחשון תשכ"ט (24 באוקטובר 1968):

בקשר לתביעה שהועלתה על-ידי מועצת בית-שאן, להפנות לבית-שאן בדחיפות עולים חדשים — הריני מתכבד לשאול:

האם נתברר במשרדך תכניות להפיכת בית-שאן למרכז לקליטת עולים, ואם כן — מה הן ההחלטות שנתקבלו?

השר לקליטת העלייה י. אלוף:

כן. התכניות הן: א. לבנות בבית-שאן, באמצעות משרד השיכון, 100 יחידות דיור; ב. להקים בבית-שאן, בשיתוף עם משרד השיכון ומחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית, מרכז קליטה.

12. פעולות למען עליית יהודים פליטי צ'כוסלובקיה לישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ט בחשון תשכ"ט (20 נובמבר 1968):

בין הפליטים הרבים הנאלצים לברוח מצ'כיה, לאחר כיבושה על-ידי ברית-המועצות, והנמלטים לארצות-החוץ, פש, מצויים יהודים רבים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם ננקטו פעולות לשם הפניית יהודים מבין פליטים אלה להתישב בישראל?

2. אם כן — מה היו פעולות אלה?

השר לקליטת העלייה י. אלוף:

1-2. מאז שהותרה יציאתם של יהודים מצ'כוסלובקיה, מקיימים שליחי מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית, בשיתוף עם המשלחות הדיפלומטיות של ישראל, מגיעי הסברה ושיכנוע בערי אירופה, שאלוהן הגיעו יהודים, על מנת לשכנעם לעלות לארץ. חלקם נענים, חלקם מעדיפים להגר לארצות אחרות. קליטתם בארץ קלה יחסית, בזכות התאמתם המקצועית וגילם, שהוא גוזל לקליטה.

3. הדרכת הצוות מתקדמת כראוי ובקצב מהיר. ההישג חיוני. יידרש זמן ניכר עד שחבר העובדים יגיע לרמה שאנו רוצים בה...

4. לתפקיד מנהלים של ארבע המחלקות הבכירות נבחרו אנשים על פי מכרזים, כחוק. ועדה מקצועית, ובכללה אנשים בעלי מוניטין עולמי בשדה הטלוויזיה, מצאה שעובדים אלה הם המוכשרים ביותר מבין המועמדים שהציעו עצמם והתייצבו למכרזים.

5. למנהלי המחלקות לא היתה השכלה פורמלית בטלוויזיה אלא בתחומים קרובים כמו רדיו ועיתונות. חלקם עברו קורסים בחוץ-לארץ.

6. מבין העובדים בטלוויזיה יש כ-50 עובדים בעלי הכשרה מקיפה במקצועותיהם בטלוויזיה. עוד כמאה, בעיקר טכנאים, עברו קורסים להסבה מרדיו לטלוויזיה. האחרים הודרכו ומדרכים עתה.

7-8. נכון, העובדים הם זמניים וטרם נקבעו משכור ותניהם. העובדים מקבלים מקדמות כפי שהוסכם במשא ומתן ביניהם לבין המוסדות המוסמכים.

9. המקדמות הניתנות לעובדים המקצועיים נעות בין 520 לירות עד 1,200 לירות לחודש.

10-12. הד"ר שלמה אהרונסון, אשר כיהן כמנהל חטיבת החדשות בעברית, הגיש לפרופסור אליהוא כץ, ראש הצוות, את התפטרותו בראשית חודש ספטמבר, והתפטרותו התקבלה. בהודעה שנתפרסמה בעתונות, על דעת ראש הצוות והד"ר אהרונסון, נאמר: "לדברי הד"ר אהרונסון באה התפטרותו עקב חילוקי דעות אישיים וענייניים בינו לבין ראש הצוות. בקבלו את ההתפטרות דחה ראש הצוות בתוקף את נימוקיו של הד"ר אהרונסון בציינו כי לד"ר אהרונסון ידועות היטב הסיבות שהביאו להתפטרותו. שני הצדדים סירבו למסור פרטים נוספים".

בשלב האחרון לא חזר בו הד"ר אהרונסון מהתפטרותו.

13-14. לא.

15-16. בתקופת ההכנה הראשונית - לא. עכשיו - כן.

17. ראש הצוות ועוזריו שוקדים על כך כמיטב יכולתם.

18. הטלוויזיה משדרת משדרי ניסוי שלושה עדבים בשבוע. בשאר הערבים היא משדרת במעגל סגור. השידורים הסדירים יתחילו לאחר שהכנסת תקיכל את חוק רשות השידור. הנושא נדון עתה בוועד המנהל של רשות השידור.

16. הקדנת סרטים בטלוויזיה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוליו שאלה את השר י. גלילי ביום ז' באב תשכ"ח (1 באוגוסט 1968):

בעתון "למרחב" מיום 26 ביולי 1968 נזכר: "הטל-וויזיה הישראלית נמנעה אמש מלהקרין בהקרנה חוזרת את הסרט "חבורה שכזאת" לנוכח התנגדותם של בעלי בתי הקולנוע והאמצעים שעמדו לנגד מפיקי הסרט (גבע)".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום בעתון תואם את המציאות?

בצורה יומרנית או תובגנית, ומסתבר שחצוות הקיים אינו מסוגל לעמוד במתח יומיומי של הפקות עצמאיות הכוללות בעיקר שידורי חדשות. בשתי הכתבות מובאות עובדות מצערות ביותר על הידרדרות במצבה של הטל-וויזיה הכללית.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. הנכונה הידיעה שנרכש ציוד לקוי במאות אלפי לירות?

2. אם כן - מי אחראי לרכישת ציוד זה ומה אומדן הנוזקים מרכישתו?

3. הנכונה הידיעה שהדרכת הצוות נעשתה בצורה בלתי מספקת ואין הצוות מצליח להגיע לרמה הדרושה?

4. הנכונה הידיעה כי לתפקיד מנהלי ארבע המחלקות הבכירות נבחרו אנשים שהטלוויזיה אינה מקצועם והעניקה להם יד תפשית בארגון העבודה?

5. מה ההשכלה הפורמלית בשטח הטלוויזיה ומה נסיונם הממשי של מנהלי המחלקות בשטח זה?

6. כמה עובדים בצוות הטלוויזיה כיום הם בעלי הכשרה מתאימה מחוץ-לארץ, כמה מהם בעלי ניסיון ממשי, כמה מהם בעלי ניסיון של שנתיים לפחות?

7. הנכונה הידיעה שעובדי הצוות לא קיבלו משכורת מסודרת, אלא מפרעות בלבד?

8. אם כן - מדוע?

9. מהי המשכורת שנקבעה לעובדי הטלוויזיה, והאם משכורת זו תאפשר להם להתקיים, או שיצטרכו לעבוד עבודות צדדיות, כאנשי "קול ישראל"?

10. הנכונה הידיעה שמנהל מחלקת החדשות התפטר וחזר בו?

11. אם כן - מה היה הרקע להתפטרות, והאם היא נתקבלה?

12. אם נכונה הידיעה שהמנהל חזר בו מהתפטרותו, לאחר שנתקבלה התפטרותו - האם אושרה חזרתו לעבודה?

13. הנכונה הידיעה ב"מעריב", שזה שבועות תובע המומחה הזר, מר קרוסני, להוציא את יחידת ההפקה של סרטים תיעודיים מסמכות מנהל החדשות?

14. אם כן - מדוע לא קיבלו הצעותיו של המומחה הזה שהובא ארצה לשם ייעוץ?

15. הואיל והטלוויזיה טרם התקשרה בחוזה מחייב עם עובדיה ולכן אין העובדים מתחלפים יכולים כרגע להעתיק מקום מגוריהם, האם משלמים לעובדים הגרים מחוץ לירושלים אש"ל, והאם שולם אש"ל במשך תקופת ההכנה?

16. אם לא - מדוע?

17. מה בדעת משרדך לעשות כדי לשנות את פני הדברים בטלוויזיה ולבססם על סדר ומקצוענות?

18. מתי תופעל הטלוויזיה באופן סדיר?

השר י. גלילי:

1. לא.

2. כל הציוד הטכני לטלוויזיה נרכש לפי עצתה והמלצתה של חברת סי.בי.אס., היועצת בהקמת הטל-וויזיה. לא חיו נוזקים.

זאב שרף, מנחם בגין ויוסף ספיר בטלוויזיה הישראלית מאז החלה בשידוריה?

השר י. גלילי:

ראש הצוות להקמת הטלוויזיה השיב לשאלתי: מאז החלה הטלוויזיה הישראלית בשידוריה הופיע ראש-הממשלה לוי אשכול פעמיים (בעניין מטוס "אל-על" ובעניין מטוסי "פנטום"), שר-החוץ אבא אבן — פעמיים בראיונות (לפני צאתו ולאחר שובו מחוץ-לארץ) ועוד פעמיים בעצרת או"ם; השר יגאל אלון — פעם אחת (לאחר שובו מארצות-הברית); השר משה כרמל — פעם אחת (לאחר החזרת מטוס "אל-על"); השר ששון — פעם אחת (בערב ראיונות משודר של דן בן-אמוץ); השר שרף — פעמיים (עם מינויו כשר האוצר ולאחר שובו מחוץ-לארץ); השר יוסף ספיר — פעם אחת (לאחר שובו מחוץ-לארץ); רק ביום 21 בנובמבר 1968 נענה השר מנחם בגין להתראיון, בעוד שלפני-כן השיב בסירוב לפניות אנשי הטלוויזיה.

היו"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם יאמין לי כבוד השר, מי האינפורמציה שחוא מסר עכשיו איננה מדויקת?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

בהחלט לא.

יוסף תמיר (גח"ל):

אני אחראי לכך, אני בעצמי יכול להעיד.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני ראיתי באופן אישי כמה שרים שהופיעו בטל-וויזיה יותר פעמים ממה שנמסר כאן.

השר י. גלילי:

אני חושש שמקור העידעור שלכם נובע מן התא-ריך. השאלה נשאלה ב-6 בספטמבר, מאז חלו שינויים, ואני מקווה שהתשובה עוד תימסר בהמשך הזמן.

19. תלונת כתבי חוץ בישראל על היחס אליהם בעת שיחזור מטוס "אל-על" החטוף

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג בתשרי תשכ"ט (15 באוקטובר 1968):

כתבי החוץ השוהים בישראל התלוננו מרה על היחס אליהם בעת שיחזור מטוס "אל-על" החטוף, נס-עיו וצוותו. הם מחו על היחס לנציגי עתונות העולם, ההתעלמות מהם וחוסר ההבנה לשירותם ותפקידם. אירגונם שיגר מחאה חריפה בנידון לשר החוץ, לשר התחבורה ולשר גלילי.

בקשר לכך אבקש את השר להשיבני:

1. האם תלונת עתונאי החוץ היתה מבוססת ומוצדקת?

2. אם כן — מדוע לא הוזמנו כתבי החוץ לטוס עם עתונאי ישראל לרומא?

3. מדוע נדחו עתונאי חוץ ממסיבת העיתונאים בלוד ולא ניתן להם להציג שאלות לחוזרים?

2. מי נתן את ההוראה לכיטול הקרנת הסרט "חבורה שכזאת"?

3. האם אינמי בעלי בתי-הקולנוע להחרים את חברת "גבע" נוגדת את החוק?

4. אם כן — היינקטו אמצעים למניעת תופעות כאלה בעתיד?

5. באילו אמצעים תנקוט הנהלת הטלוויזיה על מנת להבטיח ביצוע הקרנת סרטים מתוך שיקולה היא ולא מתוך כניעה ללחץ בעלי בתי-הקולנוע?

השר י. גלילי:

ל-1: כן.

ל-2: ראש צוות הקמת הטלוויזיה, הפרופסור אליהוא כץ.

ל-3: כן.

ל-4: לא הנהלת הטלוויזיה, אלא הגורם הנפגע צריך, אם רצונו בכך, לנקוט בצעדים הדרושים. למעשה התובעת צריכה להיות חברת "גבע".

ל-5: בעתיד יוקרנו הסרטים על-ידי הטלוויזיה בהתאם לסעיפים הכלולים בתיקון לחוק רשות השידור, לאחר שיתקבל בכנסת. אין פירוש הדבר כי לא תהיה התחשבות בבעיות שהעלו בעלי בתי-הקולנוע.

17. פרטים על שידורי הטלוויזיה הישראלית בערבית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג באלול תשכ"ח (16 בספטמבר 1968):

בקשר לשידורי הטלוויזיה בשפה הערבית — אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מהי מידת הקליטה של השידורים בקרב האוכלוסיה הדוברת ערבית ובמיוחד בשטחי יהודה, אפרים וסיני?

2. האם השידורים מירושלים נקלטים בארצות השכנות, והאם יש ידיעות שצופים בהם?

3. היש בידי השר נתונים והערכה לגבי תוכן השידורים, טיבם ותגובת הצופים?

4. באיזו מידה השפיעו שידורי הטלוויזיה מירושלים על היתקנות מקליטות שידורי עמאן וקהיר?

השר י. גלילי:

ל-1: שידורי הטלוויזיה נקלטים היטב בשטחי יהודה, שומרון וסיני. מספר המקלטים ביהודה ושומרון מועט יחסית, ולאוכלוסיה הדוברת ערבית בסיני אין מק-לטי טלוויזיה בכלל.

ל-2: כן.

ל-3-4. המעקב עדיין אינו מאפשר תשובה מוסמכת. במידה שהדבר ידוע לנו — ההשפעה עדיין אינה ניכרת.

18. הופעות שרים בטלוויזיה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג בתשרי תשכ"ט (15 באוקטובר 1968):

ויאל נא השר להשיבני:

כמה פעמים הופיעו ראש הממשלה מר לוי אשכול והשרים אבא אבן, יגאל אלון, משה כרמל, אליהו ששון,

— שאילתות ותשובות (י. תמיר, גלילי, אבנרי, הקטין) —

בראש מהדורת החדשות (תמצית המהדורה) דבריהם של: א. ראש-הממשלה לוי אשכול; ב. סגן ראש הממשלה יגאל אלון; ג. שר-הבטחון משה דיין; ד. השר ישראל גלילי, הממונה על ענייני הסברה?

2. מה היה המעמד שבו נאמרו הדברים שצוטטו לגבי כל אחד מהנ"ל (אסיפה, ועידה מפלגתית, מסיבת עיתונאים וכ'?)

השר י. גלילי:

ל-1: במחצית השנה האחרונה צוטטו בתמצית מהדורות החדשות דבריהם של: א. ראש הממשלה — 19 פעמים; ב. סגן ראש הממשלה — 7 פעמים; ג. שר הבטחון — 15 פעמים; ד. השר גלילי — 5 פעמים.

ל-2: דברי ראש הממשלה נאמרו בכנסת 3 פעמים; בממשלה — 5 פעמים; בראיון מיוחד — 2 פעמים; בסיורים ובכינוסים — 4 פעמים; בהצהרות — 2 פעמים; באסיפות מפלגתיות — 3 פעמים.

דברי סגן ראש הממשלה נאמרו בכנסת 3 פעמים; בכינוס ציבורי — פעם אחת; בהצהרות — 3 פעמים.

דברי שר הבטחון נאמרו בכנסת 3 פעמים; בראיון מיוחד — 4 פעמים; בסיורים ובכינוסים — 5 פעמים; בהצהרות — 2 פעמים; באסיפה מפלגתית — פעם אחת.

דברי השר גלילי נאמרו בכנסת פעם אחת; בכינוסים — 3 פעמים; בראיון מיוחד — פעם אחת.

הי"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מה פירוש המלה "הצהרות" בהקשר זה?

השר י. גלילי:

רבות, אתם יכולים לשאול מה פירוש השאלה, לא מה פירוש התשובה. חבר-הכנסת אבנרי שאל על פירוש המשפטים של שרים בטלוויזיה. קיבלתי תשובה מדויקת מאת ראש הצוות ואותה קראתי באוזניים.

22. הזמנת תכניות לטלוויזיה ממפיקים ישראלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום י"ד בחשוון תשכ"ט (5 בנובמבר 1968):

נמסר לי כי מר צבי זיגד, מי שהיה הממונה על הקמת הטלוויזיה הישראלית לפני שנים אחדות, משמש עתה כסוכן של חברות לתכניות טלוויזיה וכי הטלוויזיה הישראלית מרכזה את קניוניה באמצעות חברה בשם טומפסון המנוהלת על ידי מר צבי זיגד הנ"ל.

בקשר לכך הגני מבקש לדעת:

1. האם יש אמת בדיעה הנ"ל?

2. האם מזמינה הטלוויזיה הישראלית תכניות גם אצל מפיקים ישראלים? אם כן — אצל אילו מפיקים?

השר י. גלילי:

1. לא. החברה אשר למר זיגד קשרים אתה טרם הגישה הצעתה לטלוויזיה.

4. מדוע הקשו על צלמי הטלוויזיה מחוץ-לארץ לפעול כראותו?

5. האם נכונה גירסת הכתבים מחוץ-לארץ ש"הם מזועזעים מן הצורה הבלתי-מקצועית שבה אורגנו יחסי הציבור בפרשה פוליטית זו?"

השר י. גלילי:

1-2. אירגון הטיסה לקבלת פני הצוות והזמנת העיתונאים לטיסה לא נעשו על-ידי לשכת העתונות הממשלתית, ואף לא על-ידי אחד משירותי החסברה במשרד ראש הממשלה.

3-4. לשכת העתונות הממשלתית לא היתה שותפת לאירגון מסיבת העיתונאים בלוד. לא פעם קורה שגורמים ממשלתיים עורכים מסיבות עיתונאים ומארגנים אירועים של יחסי ציבור בכוחות עצמם, מבלי להיוקק ללשכת העתונות הממשלתית. לא פעם הצליחו בכך, לעתים — לא.

5. עד כמה שידוע לי היו שיבושים, שהצדיקו מורת-רוח.

20. הופעת שרים ושידור על פתיחת מושב החורף של הכנסת בטלוויזיה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

בשידור תכנית הטלוויזיה "מבט" ביום 24 באוקטובר 1968, אשר בה הופיעו השר אלון פעמיים והשר גלילי פעם אחת, לא מצאו לנכון להזכיר את פתיחת מושב הכנסת, שהיתה באותו שבוע.

בקשר לכך הגני מבקש לדעת:

מדוע לא מצאו לנכון עורכי התכנית להזכיר בתכניתם את פתיחת מושב הכנסת ומה היו השיקולים שהניעו את עורכי התכנית לאפשר הופעתם של שני שרים, כנוכח לעיל?

השר י. גלילי:

ראש הצוות להקמת הטלוויזיה מודיעני:

1. ביום 24 באוקטובר 1968, בשידור "מבט", לא הופיעו שרים בטלוויזיה.

2. ביום 22 באוקטובר הופיע סגן ראש הממשלה יגאל אלון פעם אחת, שעה שהשיב בכנסת להצעת אי-אמון של סיעת "המרכז החפשי".

3. מערכת "מבט" פנתה אל השר גלילי כדי שיביא את עמדת הממשלה בעניין "גישושי השלום" עם ירדן והשלב החדש בשליחותו של גונאר יארינג. הנושא היה אקטואלי באותו יום. הופעת שני שרים באותו יום — מקרה.

4. בגליון "מבט" ביום 18 באוקטובר שודרה כתבה לקראת פתיחת מושב החורף של הכנסת, וכן ב"מבט" מיום 22 באוקטובר שודרה כתבה על פתיחת מושב הכנסת.

21. ציטוט דברי שרים בתמצית מהדורות החדשות בטלוויזיה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

1. כמה פעמים צוטטו בששת החודשים האחרונים

1. מה מספר המורים המובטלים שמשרד החינוך חייב בהעסקתם?
2. מה מספר המורים שקיבלו הכשרה בהוראה ועדיין לא העסקו?
3. כיצד חושב כבוד השר לפתור את בעיית המורים המובטלים?

סגן שר החינוך והתרבות א. דילין:

פנייתו של משרד החינוך לנוער משכיל להתמסר למקצוע ההוראה באה בתקופה של חוסר חמור בכוחות הוראה. בהתאם לכך גם הורחב כושר הקליטה של הסמינריונים למורים.

בשנת הלימודים תשכ"ח סיימו את לימודיהם במוסדות להכשרת מורים 3,016 תלמידים.

לא כל הבוגרים פונים בבקשה להיקלט בהוראה. יש המתגייסים לצה"ל, יש המבקשים להמשיך בלימודים ויש שאינם רוצים להיקלט בהוראה מסיבות משפחתיות ואחרות.

במוסדות החינוך נקלטו בשנת הלימודים תשכ"ט כ-1,000 בוגרי סמינרים משנת הלימודים תשכ"ח.

נכון שחלק מהמסיימים שביקשו להיקלט בהוראה נשארו ללא עבודה. לפי ההערכה מדובר ב-1,150 מורים שקיבלו הכשרה בהוראה בשנים האחרונות, ולא רק בתשכ"ח, ועדיין הם מועמדים לעבודה. עם זאת יש לציין, שמצב זה של חוסר תעסוקה למורים מוסמכים במחוזות המרכזיים היה קיים גם כשנאלצו להכניס מדי שנה בשנה מאות מורים לא מוסמכים במחוזות הצפון והדרום. הקשיים בחיזוי הצרכים המדויקים בכוחות הוראה נבעו מתהליכים לא צפויים של תמורות בעלייה, תחלופת עובדי הוראה, בקשות העברה ממחוז למחוז ואיכלוס כיתות.

גם כיום חסרים מורים מוסמכים בצפון ובדרום. בצפון עובדים מורים החוזרים מדי יום ביומו לחיפה, ובדרום עדיין חסרים מורים.

בהתחשב במצב החליט המשרד להקטין השנה את מספר תלמידי הסמינרים בכיתות א'. כן נפתחו במערכת החינוך היסודי למעלה מ-300 כיתות במגמה של הפחתת הצפיפות בכיתות.

יש לציין שפרט למורים שעבודתם הופסקה מטעמים פדגוגיים, או שהפסיקו עבודתם מרצונם, לא הופסקה בשום מקרה עבודתו של מורה קבוע.

אין שום מורה מובטל שמשרד החינוך חייב בהעסקתו.

ולבסוף: אנו סבורים, שבמשך הזמן, ואולי תוך שנה-שנתיים, יסתדרו גם מסיימי סמינרים שלא נקלטו בעבודה — בתנאי שיסיימו לעבוד בכל מקום אשר אליו יופנו.

26. הבטחת טיפול וייעוץ רפואי לספורטאים ישראל באולימפיאדה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בחשוון תשכ"ט (6 נובמבר 1968): במכתב שקיבלתי מהאיגוד לרפואה ספורטיבית, המסונף להסתדרות הרפואית בישראל, נאמר שלמרות פנייתם הם ופנייתו של סגן שר החינוך לוועד האולימפי, לצורך לסגל המשלחת הספורטיבית של ישראל, שיצאה

2. כן. 5 חברות ישראליות נתבקשו להכין, כל אחת, תכנית אחת לנסייון. עד כה נבחרה הצעה אחת לביצוע כסדרה — מאת חברת "סרטי הבידה", ירושלים. כמו כן מפיקה הטלוויזיה תכניות רבות ב"אולפני סרטים", הרצליה, אשר אולפנם הגדול הוכשר לצרכים המיוחדים של ההפקה הטלוויזיונית. בגלל מגבלות תקציביות עוכבו הזמנות ממפיקים ישראלים אחרים. ועדה מיוחדת מטעם רשות השידור מפקחת על ההתקשרויות וההזמנות.

23-25. קליטת בוגרי סמינרים במוסדות חינוך

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ז' בתמוז תשכ"ח (3 ביולי 1968): אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. כמה בוגרים ובוגרות סיימו השנה את לימודיהם בסמינריונים למורים?
2. כמה מהם ייקלטו השנה כמורים בבתי-הספר היסודיים?
3. האם ייווצר עודף של מורים בשנת הלימודים תשכ"ט — 1968/69?
4. אם כן — מה המספר המשוער של מורים שלא יועסקו בהוראה בשנת הלימודים 1968/69?
5. הקיימת תכנית להעסקתם של מורים אלה מחוץ להוראה בבתי-הספר?

חברת הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בתשרי תשכ"ט (15 באוקטובר 1968):

בימים האחרונים מתפרסמות בעיתוני ישראל ידיעות שלפיהן: א. לפני מספר שנים קרא משרד החינוך והתרבות לנוער המשכיל בישראל להתמסר למקצוע ההוראה; ב. מתוך אלפי הנענים לקריאה זו, שנעשתה בתקופת משבר במקצוע ההוראה וחוסר מורים, נמצא אים היום מאות מורים ללא תעסוקה; ג. הקריאה הזאת נעשתה בלי שים לב שלא יהיה צורך במספר כה רב של מורים בזמן הנראה לעין; ד. מורים מחוסרי תעסוקה לא קיבלו כל תעסוקה חלופית בגלל חוסר הצורך בשירותיהם.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. מה נכון ומה אינו נכון באמור לעיל?
2. מה נעשה ומה ייעשה לתיקון המצב המתואר לעיל?
3. מהו מספר המורים שאינם יכולים להיות מועסקים בהוראה ושעסקו במקצוע זה בתשכ"ה, תשכ"ו, תשכ"ז ותשכ"ח?
4. האם נמצאה תעסוקה למורים המובטלים הנ"ל ולכמה מהם?

חברת הכנסת ר. צברי שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בחשוון תשכ"ט (24 באוקטובר 1968):

ב"ידיעות אחרונות" הובאה כתבה של מר אורן על מצב האבטלה בין המורים. בכתבה הובאו מספר המובטלים והצעות לפתרון בעיה זו.

בעקבות כתבה זו רצוני לשאול את כבוד השר:

ב. עדיין אין נתונים מעודכנים לתשכ"ט, מאחר שתוצאות בחינות המילואים מחופשת הקיץ מגיעות רק עכשיו ותוצאות אלה ישיפיעו כמובן על עלייה בדרגה והסמכה של חלק ניכר מהמורים שניגשו לבחינות.

מספר המורים הלא-מוסמכים שהועסקו במוסדות החינוך היסודיים העבריים בשנת הלימודים תשכ"ח היה 2,966, (ב־562 פחות מאשר בשנת הלימודים תשכ"ג, היינו הפחתה ב־16%).

ג. בשנת הלימודים תשכ"ח נכנסו לעבודה בהוראה 1,054 בוגרי סמינרים ומדרשות משנת הלימודים תשכ"ז. בשנת הלימודים תשכ"ט נכנסו כ־1,000 בוגרי סמינרים משנת הלימודים תשכ"ח. לפי ההערכה רק פחות מ־500 בוגרי תשכ"ח שביקשו להיקלט בהוראה עדיין לא סודרו.

ד. בחינוך היסודי מועסקות השנה 179 חיילות. המורות החיילות עוסקות בעבודה שאי-אפשר למצוא למילוי עובדים אזרחיים.

28. התוצאות של השחינים והקלעים משראל בתחרויות האולימפיאדה

חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמוליו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):
ספורטאי ישראל שהשתתפו בתחרויות באולימפיאדה במקסיקו בקליעה ובשחייה נכשלו כמעט בכל המופעים והשיגו תוצאות הנופלות בהרבה מהתוצאות שהשיגו במבחנים בישראל.

נוכח התוצאות המאכזבות שהושגו, ובהתחשב בכך שעל מוסדות הספורט בישראל ללמוד מהנסיון ולהסיק את המסקנות המתחייבות, כדי להבטיח תוצאות יותר משיביות-רצון מצד ספורטאי ישראל בתחרויות הבין-לאומיות לעתיד לבוא — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נבדקו על-ידי רשות הספורט הסיבות שגרמו לתוצאות הבלתי-משיביות-רצון מצד השחינים והקלעים באולימפיאדה במקסיקו?
2. אם לא — האם נתמנתה ועדה לבדיקת הסיבות שגרמו לתוצאות הבלתי-משיביות-רצון?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלון:

לשאלה 1: רשות הספורט אינה גורסת שהתוצאות של השחינים היו בלתי-משיביות-רצון. מבין השחינים בלט במיוחד אברהם מלמד. במשחה 100 מ' פרפר תפס את המקום ה־11 מבין 49 שחינים. מבין שחיני אסיה היה השני. השחינים איבונה טוביס, שולמית ניר וגרשון שפע הגיעו להישגים המקומיים. שני השחינים הצעירים קראוס וקינדה, שהופיעו לראשונה במפעל בין-לאומי, לא הגיעו להישגים טובים — אך רכשו נסיון.

נכון שבקליעה השיגו רק הוותיקים סירקיס ורשר-קוביץ הישגים המתקבלים על הדעת, אם כי לא הגיעו לתוצאות המקוות. שני הקלעים האחרים לא עמדו במבחן העצבים והתוצאות שהשיגו היו גרועות בהרבה מאלה שהשיגו בישראל. אבל הספורט אינו חברת ביטוח ובהתמודדות יש הפתעות לטובה ולרעה.

לשאלה 2: אין מקום למינוי ועדה מיוחדת. מתקיימת עתה ישיבות של רשות הספורט ומוסדות הספורט, כדי ללמוד לקחים מחופשת הספורטאים שלנו במקסיקו.

לאולימפיאדה במקסיקו, רופא שני, נוסף לרופא שהיה מוצמד לקבוצת הכדורגל, נענו בשלילה. הנימוק שניתן על-ידי הוועד האולימפי היה שספורטאי ישראל בשחייה, קליעה ואתלטיקה יקבלו טיפול על-ידי רופאים יהודיים ממקסיקו.

בהתחשב בכך שהוועד האולימפי לא גילה יחס קמצני בשיגור עסקי ספורט לאולימפיאדה, ונוכח העובדה שספורטאי ישראל שהתחרו בעיר מקסיקו נבצר מהם לקבל טיפול רפואי, כי רופא המשלחת היה צמוד למשלחת הכדורגל ששיחקה בעיר לואון, הנמצאת במרחק מאות קילומטרים מעיר הבירה — רצוני לשאול את כבוד:

1. האם היתה פנייה רשמית או בלתי-רשמית מטעם משרד החינוך והתרבות לוועד האולימפי, לצורך רופא שני למשלחת שיצאה לאולימפיאדה?
2. אם כן — מה היתה תשובת הוועד האולימפי?
3. האם הובטח פיקוח, טיפול וייעוץ רפואי לספורטאי ישראל שהשתתפו בתחרויות לשחייה, קליעה ואתלטיקה במקסיקו?
4. אם כן — על-ידי אילו רופאים?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלון:

לשאלה 1: היתה פנייה מטעם משרד החינוך והתרבות לוועד האולימפי בנושא זה.

לשאלה 2: התשובה היתה, כי רופא ששמו ד"ר ז'ק נוסע עם נבחרת הכדורגל, והטיפול הרפואי ליתר חברי המשלחת יינתן על-ידי רופא מתאים במקסיקו. לשאלה 3: כן, הובטח טיפול וייעוץ רפואי לספורטאי ישראל במקסיקו.

לשאלה 4: הרופא הישראלי, הרופא הקבוע של ההתאחדות לכדורגל, נסע עם נבחרת הכדורגל והיה עמה כל הזמן.

ד"ר דויטש — רופא יהודי, מנהל בית-חולים האמריקני במקסיקו, העמיד את שירותי בית-החולים לרשות המשלחת. הוא ביקר אישית כל יום בכפר האולימפי, והוא שהעביר, למשל, את השתיין מלמד, שסבל מפאת גובה המקום, לטיפול מיוחד פעמיים ביום לבית-החולים.

27. נתונים על המורים המועסקים במוסדות החינוך היסודיים

חברת הכנסת ד. ארזי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בחשוון תשכ"ט (6 בנובמבר 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

- א. מה מספר המורים המועסקים בשנת הלימודים הנוכחית בבתי-הספר היסודיים?
- ב. מהו מספר המורים הבלתי-מוסמכים המועסקים בשנת הלימודים הנוכחית בבתי-הספר היסודיים?
- ג. כמה מורים גומרי הסמיגרים ממחוזי שתי השנים האחרונות סודרו בעבודה בשנת הלימודים תשכ"ט וכמה מהם נשארו מחוסרי-עבודה?
- ד. מהו מספר המורות המשרתות בצה"ל והמועסקות בבתי-הספר בשנת הלימודים הנוכחית?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלון:

א. במוסדות החינוך היסודיים העבריים, בכללם בתי-ספר לחינוך מיוחד, מספר המורים הוא 21,000.

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:
 לשאלה 1: האסון קשור בהתלקחות גז-בישול בחדר
 ללימוד כלכלת-בית.
 לשאלה 2: כן.

על נסיבות האסון נערכה מיד חקירה. על-ידי המש-
 טרה בהשתתפות מפקחים ממשרד העבודה.

במקביל לבדיקה המשטרתית-המקצועית. נתמנתה
 על-ידי המנהל הכללי של משרד החינוך ועדה בהשתת-
 פות מהנדס בטיחות של המכון לבטיחות ולגיהות, מנהל
 בית-ספר בתל-אביב, מפקד שירותי כיבוי ועורך-דין
 מירושלים. בראש הוועדה עומד מפקח מחוז הדרום
 במשרדנו.

לשאלות 3-5: הוועדה נתבקשה לדווח להנהלת
 המשרד מסקנות, המלצות ולקחים מהאסון שפקד אותנו.
 הוועדה עדיין ממשיכה בחקירתה.

32. כללים לסדר העדיפויות בקבלת מורים לעבודה באמצע שנת הלימודים

**חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלנו שאלה את שר החי-
 נוך והתרבות ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11: נובמבר
 1968):**

נוכח הרוויה הקיימת בכוח-האדם להוראה, המוצאת
 את ביטוייה בעשרות רבות של מורים מובטלים, ותיקים
 וצעירים שסיימו סמינרים, ובהתחשב בעובדה שמשרד
 החינוך קולט באמצע השנה מורים לעבודה, כתוצאה
 מפרישת מורים ותיקים ליגמלאות, לידה, מחלה וכדו'
 מה, — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הם הקריטריונים שלפיהם נקבע סדר העדי-
 פויות בקבלת מורים לעבודה באמצע שנת הלימודים?
 2. האם קיים שיתוף פעולה עם נציגי מרבני המורים
 בקביעת סדר העדיפויות לקבלת מורים לעבודה באמצע
 השנה?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

הרוויה בכוחות הוראה איננה בכל המחנות, ואף
 לא בכל המקצועות. עדיין קיים מחסור במורים ובגננות
 מוסמכים במחוז הדרום. בחלק מהמחוזות חסרים מורים
 למוסיקה, חינוך גופני וחקלאות.

לשאלה 1: קודמים בתור לשיבוץ בעבודה הם
 המורים שעבדו במחוזות אחרים ואישרנו זכותם לעבור
 ממחוז למחוז, בהתחשב בוותקם ובמצבם המשפחתי.
 למורים אלה איננו חייבים לשלם שכר אם לא נמצאת
 בעבורם משרה במחוז החדש, אך עם זאת הם הראשונים
 בתור לכל משרה מתפנית.

אחרים בתור באים עובדי הוראה חדשים, תורם
 של אלה נקבע בהתאם לגילם, מצבם המשפחתי, תאריך
 סיום המוסד להכשרת מורים, וותקם המקצועי (אם יש
 להם נסיון קודם בהוראה) וכן חוות דעת המוסדות להכש-
 רת מורים על לימודיהם וחוות דעת על עבודתם (אם
 יש להם נסיון קודם בהוראה).

לשאלות 2-3: הכללים לסדר העדיפויות מקובלים
 זה מזה. באותם המקרים שבהם מחוברים נציגי מרכז
 המורים דעתם לחלופה או לקידום בתור, מבאים אנו
 זאת בחשבון כמוכח.

כך אנו פועלים לאחר כל אירוע בין-לאומי בחוץ-לארץ
 ובארץ.

אציין שהזמנתי אלי את יושב-ראש הוועד האולימפי
 מיד עם שובו, למסירת דיווח-שבון, וכן השתתפתי אישית
 בישיבת הוועד האולימפי שדנה בנידון.

29. שיעור המשכורת למורים הדרוזיים ברמת-הגולן

**חברת-הכנסת ג'. מועדי שאל את שר החינוך והתרבות
 ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11: נובמבר 1968):**

המורים הדרוזיים העוסקים בהוראה ברמת-הגולן
 אינם מקבלים שכר מלא בעד עבודה במשרה מלאה.

רצוני לשאול את כבוד השר:

האם תשולם משכורת מלאה למורים הדרוזיים
 ברמת-הגולן, למען השוואת תנאיהם לתנאי שאר המורים
 הדרוזיים בישראל?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

המורים ברמת-הגולן מקבלים משכורת כפי הנהוג
 בישראל. המורים העובדים חלקי משרה מקבלים משכורת
 יחסית.

30. תדריך וכללי התנהגות לספורטאי ישראל בחוץ-לארץ

**חברת-הכנסת י. גולן שאל את שר החינוך והתרבות ביום
 כ' בחשוון תשכ"ט (11: נובמבר 1968):**

בעתון "מעריב" מיום 28 באוקטובר 1968 פורסם
 מכתב של המורה אשר שמיר, השווה עתה בעיר מונטריי
 אשר במקסיקו, על התנהגות קרידה חסרת כל נימוס
 כלפי יהודים ממקסיקו אשר נסעו מרחק של 750 ק"מ כדי
 לראות את משלחת ישראל לאולימפיאדה ולזכות להח-
 לף מספר מלים עם נציגי ישראל.

שאלתי היא:

האם נותנים לספורטאים היוצאים לייצג את ישראל
 בחוץ-לארץ תדריך כלשהו וכללי התנהגות כלפי יהודים?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כן. קיים תדריך מודפס להתנהגות הספורטאים
 בחוץ-לארץ. כן מתקיימות הרצאות של אנשי משרד
 החוץ, אנשי משרד החינוך וראשי מוסדות הספורט בפני
 הספורטאים, במגמה להדריכם לקראת הפגישה עם בני
 עמים אחרים ועם יהודים בחוץ-לארץ.

31. חקירת נסיבות אסון קטלני בבית- הספר האזורי באבן-שמואל

**חברת-הכנסת א. חביבי שאל את שר החינוך והתרבות
 ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11: נובמבר 1968):**

בשבוע שעבר אירע אסון מחרד וקטלני בבית-
 הספר האזורי באבן-שמואל.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מה היו נסיבות האסון?
2. האם נערכה חקירה?
3. אם כן — מה העלתה?
4. ההיתה כאן חזנחה כלשהי?
5. אילו צעדים ננקטו למניעת מקרה כזה בעתיד?

חוברת ו', ישיבה שמ"א

— שאלות ותשובות (ידלין, לוי) ; חילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות (הקטין, אוניה) ; הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (הקטין, אוניה) ; הצעות לסדר-היום (הקטין, תלמי) —

3. מה עושה משרדו לשיפור מצבו של התיאטרון ולשיקומו?

4. היש סיכויים שהתיאטרון יתאושש ויחדש ימיו כקדם?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין :

לשאלה 1 : הבימה צברה במשך השנים גרעון המת-קרב לשלושה מיליון לירות. תיקון הבניין ושיפוצו מח-מירים את המצב עוד יותר.

לשאלה 2 : בשום שנה מהשנים הללו לא גמרה "הבימה" את מאונה בחיוב, — מצב חשוד בכל התיאטר-ונים הרפרטוריים.

לשאלות 3—4 : הרבה זמן לפני פרוץ המשבר החוצה ערך משרד החינוך בדיקה מדוקדקת של המצב והרכיב ועדה שמתפקידה להציע הצעות לפתרון הבעיה. מסק-נות הוועדה יפורסמו בבוא הזמן.

בוועדת העירעורים המרכזית בעניין הפניות והע-ברות של עובדי הוראה משתתף, מאז שנת הלימודים תשכ"ה, גם נציג מרכז הסתדרות המורים.

33. אמצעים לשיפור המצב של תיאטרון "הבימה"

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968) :

אמש, בתכנית "היום הזה", שודרה כתבה על הנהלת "הבימה", והתברר שהנהלה התפטרה ומצבו של התיאטר-ון הלאומי מתדרדר מיום ליום.

אודה לכבודו אם ישיביני :

1. מה מצבו הכספי הנוכחי של תיאטרון "הבימה"?
2. האם במשך חמש השנים האחרונות היתה שנה שבה סיים התיאטרון את מאונו בחיוב?

ג. חילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות

בות כלהלן : מטעם סיעת מפלגת העבודה הישראלית תיכנס לוועדת החינוך והתרבות חברת-הכנסת מטילדה גז במקום חבר-הכנסת יצחק נבון.

היו"ר ר. הקטין :

מאתר שאין התנגדות, אני קובעת שהכנסת מאשרת חילופי גברי אלו.

היו"ר ר. הקטין :
רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת אוניה.

ברוך אוניה (יו"ר ועדת הכנסת) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדת החינוך והתר-

ד. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בישיבתה מיום ג', ז' בחשוון תשכ"ט — 29 באוק-טובר 1968, החליטה ועדת הכנסת להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את חוק הרשויות המקומיות (בחי-רות) (תיקון מס' 2), תשכ"ח—1968.

בישיבתה מיום ג', ה' בכסלו תשכ"ט — 26 בנובמבר 1968, החליטה ועדת הכנסת להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את חוק הדיינים (תיקון מס' 4), תשכ"ט—1968, ולוועדת העבודה — את חוק חווה עבודה, תשכ"ח—1968.

היו"ר ר. הקטין :

נשמע עוד הודעה מפי יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת אוניה.

ברוך אוניה (יו"ר ועדת הכנסת) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בהתאם לסעיף 91(ב) לתקנון, הריני מתכבד להודיע החלטות ועדת הכנסת לגבי הוועדות, שבהן יידונו הצעות חוקים אשר הכנסת החליטה להעביר לוועדות, שתיקבענה על-ידי ועדת הכנסת, כלהלן :

ה. הצעות לסדר-היום

1. פנייה לדעת הקהל ולפרלמנטים בעולם נגד החלת חוק ההתיישנות על

פשעי הנאצים

לחללו של זועלם את הלאו שלו, שיישמע ויועבר לכל בתי-הנבחרים בעולם, כדי שגם הם יעלו את מחאתם נגד הרעיון המדהים שנאצים יוכו לחנינה, יחזרו ויצופו על פני החיים הציבוריים : בורמן, מנגלה ורבים אחרים שחמקו.

מדי פעם מגיח מגרמניה אל העולם קול ענות שואלת : המותר כבר לשכוח, המותר כבר לסלוח, האפשר כבר לשאלה זו חייבות לענות בשלילה כל אותן האומות שהנאצים גזרו עליהן מוות. לשאלה זו חייב העם היהודי לענות כדברי המשורר : נדיתי הנדר לזכור, לזכור את הכל, דבר לא לשכוח. הם אינם רוצים לזכור, ולנו אסור לשכוח.

היו"ר ר. הקטין :

הכנסת תעבור להצעות לסדר-היום אשר נשיאות הכנסת הכירה בדחיפותן. ולראשונה הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת תלמי : פנייה לדעת הקהל ולפרלמנ-טים בעולם נגד החלת חוק ההתיישנות על פשעי הנאצים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת תלמי.

אמה תלמי (מפ"ם) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. העתונים הביאו לידיעתנו כי בימים הקרובים עומד הבונדסטאג לאשר החלת חוק ההתיישנות על פשעי הנאצים. לכן נועקנו לדעתנו חייב בית הנבחרים של מדינת ישראל לחטל

החוק הגורמלי מביא בחשבון שהפושע ישתנה במשך הזמן. לא הנאצים. חברי הכנסת, אביא לכם הוכחה. שמעון ויזנטל הביא לדיענת הציבור ב־6 בספטמבר 1968, במסיבת עיתונאים, את ההודעה כי נתגלו 39 שמות נאצים פעילים. והמעשה שהיה כך היה:

עוררה את תשומת־לבו במיוחד הנימה המיוחדת של העתונות במזרח־גרמניה, שהיתה ארסית ובוטה בעיקר לאחר מלחמת ששת הימים. היא שרצה אמרות שפה, כאילו הועתקו מתוך העיתונים "פלקישר באובכטר", ו"שטימר" של הימים ההם ו"נאציול אונד סולדטן צייטונג" של הימים האלה. הוא החל להתחקות על כותביהם, ורשם שמותיהם אחד לאחד. התברר שאלה הכותבים היום הם תעמלנים נאציים לשעבר, ידועי עט, מאלה ששימשו את הרצח על יד שולחן הכתיבה בימי היטלר והיום משמשים את אדונם החדש. ובינתיים באו גם מאורעות צ'כוסלובקיה, ועינו הרגישה הבחינה בסגנון מיוחד, שונה, בעתונות זו, בדבריה על הפלישה המחומשת לצ'כוסלובקיה, הורגש שהדיבור שלהם שונה אפילו מדבר שווייטנים על הפלישה הזו. שונה מזה שנכתב בפולין ובהונגריה. ויזנטל הבחין בהנמקות צלילים מסוגם של אלה שעד היום הזה מקפיצים אלפי אנשים משנתם ורדפים אותם בחלום עד הלילה הזה. אלה אותם האנשים שכתבו למען היטלר. היום כותבים למען אולברייט, באותו סגנון. הם החליפו את הצבע. אולי גם החליפו את ההשקפה, אבל לא החליפו את עצמם. הם ממשיכים לכתוב נגד הציונות. נגד היהודים, תללות בהם את האשם. אופי ישן ונושא נוח. ובכן, כמו שהיו — כאלה נשארו. הם לא נשתנו. פושעים אלה לא ישתנו.

על כן יש לדרוש שחוק ההתיישנות הקונבנציונלי לא יחול עליהם, כי הקרבן לא ישכח והניזוק לא יסלח והפושע לא הפך חברבורותיו. וכאשר נשמעת מבין השאלה: המותר כבר לסלוח? — חייבת הכנסת לקיים דיון, למען תצא מירושלים בנייה לעולם הנאור, לאו־אם ולפרלמנטריות, שנוכח ולא נשכח, של הנאציסם הוא פשע שלמעלה מן הזמן.

הי"ר ר. הקטיף:

רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר־החוץ א. אבן:

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה. אני משמיע את דברי תשובתי תוך הודהות נפשית עם העמדה שהביעה חברת־הכנסת אמה תלמי. אמנם הנושא הנדון זכה לתשומת־לב עמוקה של משרד החוץ מאז הועלה לדיון לראשונה. עוד במאי 1964 הביעה שרת החוץ, הגברת מאיר, מעל במת הכנסת, את תביעתה הנמרצת של ישראל, שממשלת הרפובליקה הפדרלית של גרמניה המערבית תמנע את תחולתו של חוק ההתיישנות על פשעים שעו־ללו הנאצים. הכנסת עצמה, ביזמת הממשלה, הצהירה את עמדתה ב־19 באוקטובר 1964. ב־18 בנובמבר 1964 חזרתי והצהרתי, בשם הממשלה, כי לא גרפה מפעולה בעניין זה, וכי נמשיך להביא תביעה זו לפני ממשלת הרפובליקה הפדרלית של גרמניה ודעת־הקהל הנאורה בעולם.

במקביל לפעולת הכנסת והממשלה, בשיתוף עם ממשלות אחרות ואירגונים ציבוריים בארצות רבות, התעוררו גורמים מדיניים וציבוריים בגרמניה המערבית

חברי הכנסת, אפילו אותם המשפטים המתנהלים עכשיו אינם אלא עיוות הצדק. הם מתנהלים בקצב איטי מאד, בקצב המביא להתיישנות דה־פקטו. כי הזמן חולף והוא אינו מנוצל. העדים מתים; אתם מתות ההוכחות. ובאין הוכחה — אין אשם. ובכל זאת גם באלה המשפטים, מדי פעם, כקול מתחת לאדמה, באה איוז עדות נועזת, מאשרת ומוסיפה ידיעה לידיעות הקיימות. ואפילו במשפטים אלה מופיע מדי פעם אדם, עד, המספר דברים שלא ידענו, על מחנה מוות או גטו יהודי אשר לחם, התקומם, הפיל חללים בנוגשים. בא העד שראה וניצל, כי לא היה יהודי, וסיפר. ואנו, שחוב־תנו להקים יד־יושם לכל אחד, מצרפים עוד עובדה ועוד דמעה, וכך נוסף דף לילדים יהודים, ילדים שהיו פרטי־זנים לוחמים במינסק. ועוד צפויים גילויים של ניצוצות הגבורה, למלא את כוס היגונים.

חברי הכנסת, גם בשביל לדעת את האמת כולה, למענו ולמען האנושות, כאזהרה וכאזכרה, כממנוט, אסור להפסיק. ואנו רחוקים מלדעת. למשל: עד כה היתה הדוקומנטציה הסובייטית סגורה בפנינו. והנה בחודש מאי שנה זו ניאותר לפתוח את הארכיון במוסקבה. יצא לשם פרקליט המדינה של בון, אדלברט ריקרל, בראש משלחת. היא ראה את ארכיוני מוסקבה. הוא לא ראה את ארכיוני לינגרד, ריגה, קיוב, מינסק. שמות אלה מצלצלים באוזנינו. הרי במקומות אלה היו ישובים יהודיים גדולים. הוא הביא העתקי תצלומים מארכיוני מוסקבה בלבד, והתחילה הבדיקה. הייתכן להטיל התיי־שנות על פשעי אנשים אשר בכלל לא ידעו עליהם ולא חיפשו אחריהם, ויש מסמכים ויש עדות ויש הוכחות נגדם?

חברי הכנסת, כל זה חשוב, אבל יש דבר שהוא חשוב מהכל, והוא העקרון. החשוב הוא לשווה לביטול ההתיישנות משמעות עקרונית, לאמור, שבאופן עקרוני אין לכפר על חטא נגד האנושות. העולם מבחין בין פשע לפשע. העולם מוכן לשכוח ולחון עבריינים בחלון זמן, אבל אינו מוכן לחון את אלה שההריגה היתה שלי־חותם העליונה, שהרצח היה להם אמצעי לקריירה, והם היו מפעילי מכונות מוות. זהו פשע שלמעלה מן הזמן.

כל חוק הוא תוצר חברתי, יונק מגסיון היסטורי; כל חוק מוגבל לתחומו. כזה גם חוק ההתיישנות, החוק הקונבנציונלי הידוע. אבל הפשע הנאצי חורג מהתחום הזה, הוא חורג מכל תפיסת יסוד של מהות הפשע, מכל נסיון אנושי. החוק הגורמלי אינו תופס לבניו. היכול לתפוס חוק דבר שהשכל אינו תופס אותו?

חברי הכנסת, אם יאושר חוק ההתיישנות, יתפרש הדבר כצעד המבקש לאסוף את פשעי הנאצים למשפחת הפשעים הגורמליים, אם מותר לאמור כך, ובכך ידע־זעו יחסי היסוד בין חטא ועונש. וחגיגה כזאת נושאת בחובה סכנה חדשה. בגרמניה תומכים קרוב לשני מיליון — בדיוק: 9 מיליון 1 מיליון — במפלגה הנאצית־נאצית. זהו חומר דליק, מסוכן, חומר לקרב.

ועוד: חוק ההתיישנות מביא בחשבון, שהקרבן אולי יסלח במשך הזמן. האומנם יסלחו היהודים, הפולנים, הצרפתים, הרוסים, הצוענים, ההולנדים, הבלגים — ולא אמנה את כולם — האם הם יסלחו בשם מיליוני יקיריהם? חוק ההתיישנות הרגיל מבוסס על כך שהניזוק ישכח. הישכחו כל הנושאים על זרועם את סמל הנבלה?

נציגי ישראל מנצלים כל חוזמנות לעורר עניין זה בהודמנויות המתאימות, הן במגונו בתוך גרמניה וחן עם גורמים ציבוריים בארצות אחרות. לאחרונה דובר בעניין זה עם שני שרים גרמניים שביקרו בארץ ויש להם נגיעה מרכזית לעניין, והם שר הפנים ושר המשפטים באותה ממשלה. שניהם ידועים בתמיכתם הנמרצת לביטול עקרון ההתיישנות, ושר המשפטים הצהיר עם שובו מחארץ, שנתברר לו ללא צל של ספק, שאי-ביטול ההתיישנות בסוף 1969 ישפיע באופן שלילי על אווירת היחסים בין הרפובליקה הפדרלית ובין ישראל. לדעתי, זוהי הערכה נכונה, ואמנם הנני בא לחי-זור על ההשקפה הישראלית, כי הפשעים הנאציים חורגים מכל תחום היסטורי ומשפטי אחר. המדובר בזוועות שאין להן תקדים ודוגמה בדברי ימי האנושות. ושום עקרון או נוהל או תקדים חשוב מסוגיות אחרות אינו חל עליהן. הייחוד המוחלט של פרישת זוועות זו, אי-היותה כמופה לשום כללי השוואה או גזירה שווה, חייב לבוא על ביטוי זה הלכה למעשה במערכת המשפט של המדינות שוחרות הצדק ומשפחת העמים כולם.

אשר להצעה המבצעית של חברת-הכנסת תלמי בדבר פנייה לפרלמנטים, קיימת שאלה של בחירת הנוסח והעיתוי המתאימים והיעילים ביותר. אני מציע שההצעות המבצעיות יידונו בדחיפות בוועדת החוץ והבטחון. שם יהיה צורך בין כה וכה לגבש נוסח פנייה לפרלמנטים. אבק, זה היה הנוהל שנקטה הכנסת ב-18 בנובמבר 1964, כאשר ניסחה הוועדה פה אחד את השקפתה בנוון ואת פנייתה לפרלמנטים ולדעת-הקהל. אולם אם לרגל הדיון בוועדה תרצה המציעה, או הוועדה כולה, לקיים דיון גם במליאה - לא תתנגד לכך הממשלה. הצעתי היא איפוא, שבשלב זה יועבר העניין לדיון בוועדה. ואני מוסיף, שאם לרגל הדיון בוועדה יובע הרצון בוועדת החוץ והבטחון להעביר את הנושא גם למליאה - תסכים לכך הממשלה.

היו"ר. הקטין:

האם מציעה ההצעה מסכימה להעברת העניין לוועדת החוץ והבטחון?

אמה תלמי (מפ"ם):

כן, בהדגשת הדחיפות.

היו"ר. הקטין:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתה של חברת-הכנסת תלמי - פנייה לדעת הקהל ולפרלמנטים בעולם נגד החלת חוק ההתיישנות על פשעי הנאצים - לוועדת החוץ והבטחון. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

2. מכונת התופת בשוק "מחנה יהודה" ומזימות האחראים לה

פשע מחרדי, המעורר תיעוב. רק אנשים שאין להם כל רגש אנושי, רק אנשים ששנאה זואולוגית מעבירה אותם על דעתם, יכולים לתכנן בדם קר החדרת מכונות תופת, עמוסה מאות קילוגרמים של חומר. נפץ מרסק, למרכוז של שוק, ביוק ובשעה שבאים לשוק מאות ילדים, נשים וגברים כדי להקטייד. במצרכים לימם השבת, ועל פשע זה

עצמה. כך גויס בפרלמנט המערב-גרמני ב-1965 הרוב אשר דחה את-מועד ההתיישנות עד סוף שנת 1969. שתי המפלגות הגדולות ברפובליקה הפדרלית תמכו בקו זה. לרגל דחייה זו נתאפשרה פתיחת משפטים והתחלה בהליכי תביעה נגד פושעים נאציים נוספים, שאלמלא כך היו נמצאים מחוסנים בפני תביעה. מאז ועד היום ממשיכים נציגיו בבירות העולם להיחלץ למאבק מחודש לקראת סוף שנת 1969, על מנת להביא לדחייה נוספת של ההתיישנות או לביטול ההתיישנות כליל לגבי הפושעים הנאצים.

פרט לשיקולים עקרוניים מתברר לאחרונה, כי בלתי-אפשרי יהיה להביא את כל הפושעים הנאצים לדין לפני סוף 1969.

ב-18 בנובמבר 1964 אמרתי בכנסת: "ידוע כי המשפט המקובל במשטרים חפשיים מכיר בעקרון ההתיישנות. אולם פה מדובר בסוג של מעשי תועבה שאין להם דוגמה ותקדים בתולדותיה של משפחת בני-אדם. על כך מי שמלמד גזירה שווה בין פושעים אלה לבין פושעים רגילים, נמצא ממעט את דמותו של פרק האכזריות הנורא ביותר שנרשם בתולדות העמים".

הוויכוח בעניין זה נמשך והולך גם בתוך הזירה המדינית בגרמניה. המפלגה הסוציאליסטית מצדדת בבי-טול ההתיישנות. מפלגת הימין פ.ד.פי. מתנגדת לדחיית התאריך, ועל אחת כמה וכמה לביטול. במפלגה הגדולה ביותר, מפלגת הנוצרים הדמוקרטים, חלוקות הדעות. יש באותה מפלגה הטוענים כי יש לבטל את ההתיישנות; יש הרוצים להאריך את התקופה בשלושים שנה, ויש המתנגדים לדחייה ולביטול, כי המדובר בתקופה של שלושים שנה בסך-הכול, לאמור, משנת 1950, שהוא תאריך התחלת תחולתו של החוק בנדון.

המאבק בעניין זה בגרמניה והצורך בגיוס דעת-הקהל במדינות אחרות יגברו כמובן בשנת 1969 עם התקרב תאריך ההכרעה. מאבק זה בגרמניה יושפע על-ידי החלטות עצרת האו"ם, אם תתגשם, בדבר ביטול ההתיישנות לגבי רצח ורצח עם. הדעה הכללית היא, שאם עצרת האו"ם תקבל אמנה זו, לא תוכל הרפובליקה הפדרלית שלא להתווסף עליה; ואז יש סיכוי סביר שההתיישנות תתבטל בגרמניה גופא.

נציגיו באו"ם קיבלו הוראה להקדיש מיטב מאמצייהם למען קבלת ההצעה המוגשת לאו"ם בדבר ביטול עקרון ההתיישנות לגבי רצח ורצח עם. אמנם אין לי דעה מגובשת לגבי ביטול ההתיישנות ביחס לרצח בתחום החוק האזרחי. לנושא זה יש פנים לכאן ולכאן, ודעו-תיהם של המשפטנים חלוקות. אבל הואיל וההצעה המוגשת לאו"ם דורשת גם ביטול עקרון ההתיישנות לגבי רצח עם, הודיתי למשלחתנו לפעול למען קבלת ההצעה בכללותה.

היו"ר. הקטין:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת שם-טוב: מכונת התופת בשוק "מחנה יהודה" ומזימות האחראים לה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

גברתי היושב-ראש, כנסת נגבדה. היה זה מעשה

בות, מותר לנו לומר שהטוריסם נכשל כשלון חרוץ בהשגת שלושת המטרות העיקריות, אף-על-פי שנאלץ לשלם מחיר יקר במאות חללים ופצועים ומאות רבות של חבלנים שנלכדו ונתפסו.

בירושלים היתה לטוריסטים מטרה מיוחדת נוספת לאור מצבה המיוחדת של הבירה מאז מלחמת ששת הימים. מטרת הטרור בירושלים היתה ונשארה לבטל למעשה הפיכתה של ירושלים בירת ישראל לעיר אחת שלמה ומאוחדת. זאת היא המטרה.

ואם זאת היא המטרה, נשאלת השאלה כיצד עלינו להגיב, חברי הכנסת, בעקבות מלחמת ששת הימים התחוללה בעניין זה תמורה דרמטית ביותר. בן-לילה הרסנו חומות מפרדות, קיפלו גדרות תיל של קילומטרים של גבול, כיסינו חפירות מלחמה ובנינו עליהן גשרי מגע של שלום וידידות בינינו ובין הערבים אורחי ירושלים.

הפצצה בשוק מחנה יהודה מכוננת לחייב אותנו שבמו ידנו נקים שוב את החומות המפרדות, נפרס שוב את גדרות התיל, נהרוס גשרי מגע ונחפור תחתיהם שוב תעלות מלחמה.

תשובתי לשאלה כיצב להגיב, הריהי איפוא קודם כל - כיצד לא להגיב. אסור לנו להגיב על-ידי ענשים קיבוציים שיגבירו את הזהות שאינה קיימת עדיין בין הטוריסטים ובין האוכלוסיה הערבית. אני מטיל ספק אם הנהגת עונש מוות תצויד אותנו באמצעי מרתיע יעיל לטרור לטווח ארוך. אסור לנו לנקוט כל צעד שיפגע באחדותה, בשלמותה של ירושלים כעיר פתוחה לערבים ויהודים.

הפיצוץ במחנה יהודה מחייב אותנו להגביר אמצעי בטחון, להגביר ערנות לא של כוחות הבטחון - הם ערים כל צרכם במלחמה נגד הטרור - אנו מצווים להגביר ערנות באף ההגנה האזרחית. צריך לחייב הק-מת יחידות חדשות מיוחדות של הגנה אזרחית, ושום נימוק תקציבי אינו צריך להרפות את ידינו בעניין זה.

לדעתי, יש להעמיק פיקוח וביקורת על רכב וכוח-אדם, חמרים וסחורות שונים מן הגדה לירושלים, ומירו-שלים המזרחית לירושלים המערבית, בלי לסגור צירים של תנועה לשני הכיוונים.

מן ההכרח לנקוט שיטות חדשות של פיקוח עמוק, רצוף וקפדני על מקומות ציבוריים בערי המדינה, ובמיוחד בירושלים. אני יודע שכל הצעדים האלה לא יסגרו הרמטית את שכונותינו בפני חידות של חבל-נים, והם אולי עוד יבואו, אבל אין ספק שאמצעים בטחוניים מסוג זה יכבדו מאוד על פעולות הטרור.

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לסיים את דברי בכמה מלים שאכונן אותן לאירגוני הטרור עצמם: לא תפחידו את העם הזה באמצעי חבלה. רצח נשים, ילדים ואזרחים חפים מפשע מעולם לא הביא תוצאות חיוביות. יש רק דרך אחת ואין זולתה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי, והיא הסדר של שלום שיתן לישראל גבולות בטוחים ומוכרים, ולערבים מוצא של כבוד וצדק, מוצא מן המבוי הסתום שלשם הכניסה אותם מדיניות המלחמה שלהם.

חבל על הקרבנות. הסדר שלום, ויפה שעה אחת קודם, יביא מוצא לישראלים ולערבים כאחד.

של רצח המוני מתחרים ביניהם אירגוני החבלה, כאילו היה זה מעשה גבורה של לוחמים בשדה-קרב, למען מטרה נשגבת.

הבעיה המעסיקה אותנו כיום היא, כיצד להגיב על פעולות אירגוני הטרור, המבצעים את מעשיהם בעזרתם ובחסותם של שליטי ארצות ערב, שלא יונקו מאחריהם על מעשים אלה.

לפני שאעסוק בשאלה זאת, אני רוצה קודם כל להביע סיופון מן העובדה שאישים רבים מתוך הציבוריות הערבית בישראל הרימו קול מחאה על רצח המוני זה. עשה זאת ידידי וחברי חברי-הכנסת זועבי, הקאדי של עכו הרים קול של מחאה. נציגי ...

מרדכי זר (מפלגת העבודה הישראלית):
חבל שלא הקאדי של ירושלים. הקאדי של עכו, זה לא כל-כך ...

ויקטור שם-טוב (מ"פ):
נשמעו גם קולות מחאה מבית-ג'אלה על-יד בית-לחם. העתון הערבי ממזרח ירושלים כתב מאמר מערכת חריף למדי נגד מעשה הפשע, ואני אומר זאת בלי לה-ביע דעה על קו פעולתו של עתון זה.

מרדכי זר (מפלגת העבודה הישראלית):
השאלה אם הדברים כנים.

ויקטור שם-טוב (מ"פ):
לאור פעולות אלה מוזרה בעיני ואף חמורה השתיקה של מנהיגי דת ומנהיגים חילוניים של ערביי ירושלים עצמה, ואין לי ספק שמנהיגים אלה יצטערו בעתיד על שתיקתם ואף יתביישו בה.

אני רוצה לציין בתנהגות את התנהגותו של הציבור היהודי בירושלים. לאחר הרצח הנורא בתחנה המרכזית בתל-אביב, ולאחר "ליל הרימונים" בירושלים, היינו עדים הפעם לעובדה שהתבגרנו בתגובתנו לפרובוקציות של הטרור הערבי. לירושלים היתה זו שעת מבחן קשה ביותר. היה זה זמנו מחירי ועמוק. דם רב נשפך בר-חוב אגריפס ורוכש רב נפגע ונשרף. המתיחות היתה נוראה. וראו, אורחי ירושלים לא נתפסו לבהלה. הם שמרו על קור רוחם. לא נתפסו להיסטריה. לא ניסו ליטול לידם את החוק, אלא להיפך, התייצבו לעזרת כוחות הבט-חון, המשטרה והצבא, ועל לומר שכוחות הבטחון פעלו ביעילות למופת. ולכן מותר לנו לומר שהתנהגותם של אורחי ירושלים בעקבות מעשה פשע פרובוקטיבי מסוג זה היתה התנהגות המוסיפה כבוד לאורחי הבירה.

וכעת לגופה של הבעיה - כיצד להגיב, כיצד לבלום את מעשי הטרור? כדי להשיב על שאלה זו, חברי הכנסת, תשובה שקולה, נכונה ונבונה, אנו חייבים לברר לעצמנו שוב מן המטרותיו של הטרור הערבי.

מיד לאחר מלחמת ששת הימים קבעו לעצמם אירגוני הטרור ושלוחיהם שלוש מטרות עיקריות: - לזעזע את שלטונו של צה"ל בגבולות ואף אולי להכריחו לסגת ללא הסדר של שלום, ואולי גם כדי למנוע הסדר של שלום. מטרה שנייה היתה לזרוע בהלה, פחד ודמורליזציה באוכלוסיה היהודית במדינה. מטרה שלישית - להוביל את האוכלוסיה הערבית בשטחים למרד גלוי המוני נגד שלטונות ישראל.

אם נעשה את הסיכום, שנה וחצי לאחר גמר הקר-

3. אמצעים תקיפים נגד מעשי הטרור

ה"ר ד. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רפאל, להצעה לסדר-היום על הנושא: אמצעים תקיפים נגד מעשי הטרור.

יחזק רפאל (מפר"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ירושלים עיר השלום שוב הוכתה בידי משגאיה. עדיין לא הגלדו פצעי תושביה מאש הפגזים ששילח בה במפתיע מלך ירדן על-פי פקודת אדוניו השליט במצרים; אך החלו צעדים ראשונים להשכנת יחסי שכנות הוגנים בין בני שני העמים, שגורל ההיסטוריה זימן אותם לגור בעיר העולם האחת והמאוחדת; בטרם יתנו פריים המאמצים לגבור על המסיתים ומחרורי המדנים למיניהם, שכצנינים בעיניהם הניצנים הראשונים של חיים משותפים על-ידי הסר החומות המפרידות, של סחור משותף והעסקת אלפי אזרחים ממזרח העיר בחלקה המערבי; בעודנו ממשכים במדיניות הקירוב וההתקרבות, שעל אף הסיכון המידי רב בה הסיכוי לעתיד — באו אלינו רוצחים בערמה, ועל-ידי מעשה פשע מתועב גרמו שפך דמים בין עובדי-אורח תמימים, אזרחים שלווים, אנשים, נשים וטף. אפשר היה להבין להמית רוחם של אנשי ירושלים הפצועה למראה הדם השפוך, ההרס והרצח. אך בקושי גברה התבונה על סערות הרגש, שלא לקום ולכלות הזעם במשכנות זדים שמתוכם נשלחים רוצחים פורעים ומסיתים. נכבלי היצר לנקום נקמת דם אחים ולגמול למרעים לגבורת פושעים. בני ירושלים הכואבים וכלו לעשות זאת בפגישה חזיתית, פנים אל פנים, ולא בהיתכב ובהסתתר. אלא שחובת האחריות חייבה התנהגות אחרת, ובני ירושלים עמדו בה, תוך כאב עצור אולם תוך כבוד רב. שום ערבי לא נפגע בידי יהודים. העיד המערב בית שקטה ביום האסון, ונפתחה שוב לאלפי ערבים הבאים אליה להרויח לחמם. מובטח בה שלומם ושלום המבקרים והמטיילים לתוכם. כי לא אנו גוגל אשמת מעטים על רבים, והכואב לא ייתפש בחטאי זולתו. אנו צופים ליום שייבנו ערביי ירושלים כי הפושעים בני עמם — בקיומם הם פוגעים, את עתידם הם הורסים, והם יקומו להתנער ממעשיהם הרעים, לגנותם וללחום בהשפעתם המזיקה.

אנו מאמינים כי יום יבוא, ואינו רחוק, וערבים אזרחי ירושלים יתנו ידם לבניין עיר הנצח והפיתכה לתל תלפיות, שכל שוחרי השלום בעולם פונים אליה. באזינו זועק דמם של מניין אחינו הקדושים שעלו בלהבה השמימיה בערב שבת קודש, ומי יתן לנו תמורת חיייהם? מי ינחם ההורים השכולים, האלמנות והיתומים, אשר איבדו יקיריהם? מה תשובה ניתן למשפחות הא-זרח הערבי הזקן והנער הערבי שלא חטא, שבאו לחסות בצל בטחוננו ומצאו פה מותם מידי בני עמים הפושעים? לא לראשי איראנו הטרור, הרבים ביניהם על זכות הפשע, שרעל ההסתה מסנוור ראייתם, נפנה טענותינו. ולא לשליטים במדינות השכנות, שאטמו אזניהם משמוע כל דבר שבתבונה, נכון דברינו. השנאה הארסית מעבידה אותם על דעתם שלא לעשות לפתרון השלום ולדרך ההשלמה. לבם ערל וקשוח, עד כדי קריאת "הידך לבזויים שבמעשי הפשע. לשיכורים מ"נצחונות" מסוג הפיצוץ במחנה-יהודה זרה לשון ההטפה והתוכחה. הם מסוגלים כנראה להבין רק לשון אחת, את לשון התגמול, העונש, מכותיים — תחת מכה, שמא יירתעו.

פרשה כאובה היא עמדתן הרשמית של מדינות ערב לאיראנו הטרור, ותמיכתן הפעילה במעשיהם וכיצד מתיישב הדבר עם נסיגות התיווך — אפילו בצור רתם העלובה? מדינות ערב אימצו לעצמן את הטרור כשיטה לפתרון בעיות פנימיות, כפי שמוכיחה הרשימה הארוכה של מלכים ונסיכים, נשיאים וראשי ממשלה, שרים ואישי הנהגה אחרים, שחוסלו על-ידי יריביהם. ודאי שהם רואים בכך דרך כלפינו. מנהיגי ערב מזהים עצמם בהצהרותיהם עם מעשי הטרור, ונציגיהם אינם גורמים מלהכריז על כך מעל במות בין-לאומיות. אי-מונם של חבלנים במחנות צבא בירדן, ההדרכה מצד קצינים עיראקיים, החיפוי לחדודים מצד תותחני הלגיון נרים — הם עניין חמור המצטרף לחשבון הגדול של "ביום פקדי — ופקדתי".

אולם לא בפרשה זו נדון עתה. אזרחי המדינה, ובראשם בני ירושלים הדוויה והשותתת דם, רשאים לתבוע את שלוות חייהם מאת ממשלתם. ודאי שהציבור עצמו, איש ואשה, זקן ונער, מצווים על יתר ערנות, יתר זהירות ויתר דריכות. אולם בכך בלבד לא סגי. אנשי הג"א ממלאים תפקידים במסירות, וכבר הצילו מפורענויות לא מעט. שוטרים רבים הראו כושר ותושיה הראויים לשבח. אולם כוחות הבטחון שלנו, הצבא והמשטרה, מסוגלים וכולים להבטיח יתר שקט בערים ובכפרים, ולחסן חיסון-יתר את ריכוזי האוכלוסיה מפני חדירות חבלנים והסתננות פושעים. גדמה שעדיין לא מוצו כל האמצעים שברשותם. מסתבר שיש לבחון פעם את האמצעים שנקטנו.

הדרך של היד הדכה היתה כנראה מוקדמת מדי, ולא הצדיקה עצמה. אווירת הסלחנות לגבי הפגנות ושביטות — נתפרשה שלא כראוי, חופש הדיבור והתנועה למסיתים למיניהם נוצל מעבר לגבול המותר. גליונותיו הראשונים של העיתון הערבי המופיע ברשות חדורים שנאה ושטנה בנוסח עלוני ההסתה הגרועים והם עלולים להתסיס גם את האוכלוסיה הערבית הישראלית הוותיקה. הליברלים המופזז בטרם עתו לא עמד במבחן. עלינו להכביד את היד השלטת לצרכי ההתראה וההרתעה. כמובן, לא ענשים קיבוציים. אולם יש לפקוח יתור את עין השומר על אלפי הערבים הבאים לעבוד בתחומנו. יש לבדוק יותר את הרכב הערבי הבא אל ישובינו. עלינו להרוס כל בית שיימצא בו מצבור של נשק ותחמושת וייתכן בו מחסה לפושעים, גם אם הבית נמצא בתחומה של ירושלים. עלינו להכביד את המשטר בבתי-הכלא, ולחדול מן ההצטרעצות המשונה של הפיכתם לבתי-מעצר ולבתי-ספר לנערים סוטים. יש להעביר את האסירים בעבודות קשות ומפרכות. עלינו להעמיק את העונש של הנאשמים בדין על מעשי פשע ולהחמיר בביצוע פסקי-הדין. נכון את העונש לפושע כדי להרתיע את חבריו וההולכים בדרכיו, לבל נצטרך להפעיל את אמצעי ההרתעה האחרון — את העונש המקסימלי שקובע החוק למסתנן ולחבלן המזוין שכונתו רצח והרג.

חברי הכנסת, עוד נשארו בידנו אמצעים רבים, רבים מאוד, בלתי-מנוצלים, להבטחת חיינו ורכושנו. ניתן נא דעתנו עליהם בדיון מיוחד בכנסת. אנו חייבים זאת לאזרח. אנו חייבים זאת לתושבי ירושלים.

4. זוועת הדמים בירושלים

זה, פעולה זו והסתה זו — אלה הם מעשים של בגידה, אשר המשפט אוסר אותם ומעניש עליהם. אי-אפשר עוד להרשות מצב שבו משפט לחוד וסובלנות ללא גבול לחוד. המצב הבלתי-ברור לתושבים של יהודה ושומרון, ואפילו של מזרח ירושלים, מוסיף פחד לאלה שהיו רוצים להשתלב בחיינו, מוסיף אומץ-לב וחוצפה לאלה שרוצים לזכות בפרס ובשבח מידי אויבנו, כאשר אויבינו אלה יחזרו לשלוט בהם.

אני רוצה להגיד, גברתי היושבת-ראש, שלא רבים בשטחים אלה עדיין מאמינים שאפשר להוציא אותנו משם בכוח-הזרוע. הם ראו כוח-זרוע זה, שאיננו כוח במלחמת ששת הימים ולפני כן. אבל, כאשר היהודים עצמם, יש יהודים כאלה, מכריזים שצריך להחזיר, מכ-ריוס שצריך לסגת, ואמנם מוסיפים כל מיני תנאים מתי אפשר לעשות זאת ומתי לא, אבל שם שומעים רק שייטכן שיסורו מעצמם ומרצונם הטוב — זה יוצר אותו פחד בלבם של חלק, אותה חוצפה בלבם של אחרים. וידוע שאין אנו עושים על כוונת, וידוע שהאויב מוכן לענוש בצורה אכזרית, לכן דרושה בהירות לגבי עתיד אותם שטחים ששיחררנו, שאסור לסגת מהם, — דרושה בהירות כדי שיאפשר המצב.

רצוני לומר עוד כמה מלים על ירושלים. החלטנו בכנסת, לפני שנה וחצי בערך, להחיל משפט מינהל עברי של מדינת ישראל על ירושלים כולה. עד היום הזה לא בוצעה החלטה זו במלואה. אני מסכים שיש דברים המצריכים זמן, אבל עובדה היא שבמזרח ירושלים נשארו בעמדות שררה, בעמדות מפתח, מוסדות שאינם מוכרים על-ידי המשפט של ישראל ונשארו בעלי שררה שלא נתמנו על-ידי ישראל, והדבר הזה מוסיף לנו סכנות. כל סבלנות וסובלנות בעניין זה אינה אלא מעור-דדת את האנשים. הדוגמה לכך — אותו עתון "אל-קודס". כאשר ניסתה קבוצת אנשים שקראה לעצמה "אל-ארד" לקבל בישראל רשיון להקמת אגודה, לקבל בישראל רשיון להוצאת עתון, לקבל בישראל זכות להופיע בבחי-רות — בשני פסקי-דין החליט בית-המשפט העליון שמי ששולל בעיקרו את קיום מדינת ישראל איננו יכול לפעול באופן חוקי בישראל. מי ששולל בעיקרו את עצם קיומה של ישראל, מי ששולל בעיקרו את עצם איחודה של ירושלים, מי שבעתונתו יום יום מסית נגדנו ואף שולל את העובדה שירושלים שייכת לנו, האם מותר לו בישראל להוציא עתון? כבר הגיע הזמן שבישראל יסיקו מסקנות מלאות נגד עתון זה.

עוד דבר. גברתי היושבת-ראש, אני מתנגד ותיק של עונש מוות. את היום אינני חושב, שכל צעיר ערבי, שיתפסו אותו על גדות הירדן לבוש מדים ושבלבו כוונות של אויב, ולפי כל דין הקיים בעולם אפשר לה-טיל עליו עונש מוות, — אינני חושב שיש איזו טעות יסודית בגישתם של השלטונות ולשו שאינם ממהרים להטיל עונש מוות. אבל יש מקרים שיש מקרים. אני זו-כר אותו מקרה, שעל-ידי אל-ערש תפסו תייר יהודי, עינו אותו ורצחו אותו, ובית-הדין הצבאי אמר: מכיוון שהתובע לא דרש עונש מוות, אנחנו מטילים עונש מאסר. אנחנו יודעים שעונש מאסר, בתנאים הקיימים, איננו משפיע הרבה, איננו מפחיד. במצב זה הגיע הזמן שיטל עונש מוות, שנדרש עונש מוות באותם מקרים

היו"ר ר. הקטין:

עכשיו נשמע באותו נושא הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת בדר. זוועת הדמים בירושלים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר.

יוחנן בדר (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. גורלנו הוא שמנהלים נגדנו מלחמה במשך עשרים שנה. אין זו מלחמה רגילה, מודרנית — זוהי שאיפה להשמדת העם. כל אותן ההצהרות של שוקייר, של רדיו קהיר, של רדיו דמשק, ששמענו לפני מלחמת ששת הימים, הזכירו לנו שכוונת האויבים היא לא לנצח את ישראל, אלא להשמיד את העם היושב בציון.

מבחינה זו, המעשה הנורא, הנפגע, שנעשה במחנה-יהודה — זהו מעשה השמדת עם בועיר אנפין, כי מבחינה בטחונית צבאית אין למעשה זה שום ערך. הכוונה היחידה היתה לפגוע באזרחים, באנשים בלתי-מזויינים, באופן זדוני, באופן בוגדני, באופן פחדני.

מעשה זה מוכיח מהי כוונתם של שולחי מרצ-חיים אלה, ומהי כוונת הממשלות העומדות מאחורי מר-צחים אלה. אין זה המעשה הראשון. מבחינת הכוונה אין הבדל בין היום השחור הזה לבין מה שקרה בקולונע "ציון" בירושלים, לבין מה שקרה בקולונע "מרכז" בתל-אביב, לבין מה שקרה בתחנה המרכזית בתל-אביב. האם היה צורך בקדננות בנפש כדי שנתעורר לראות את כל חומרת התופעות האלה?

מה שמוכרח להפתיע אותנו — זוהי תגובתם של המנהיגים, הדוברים, העסקנים, או מה שנקרא: הנכבדים. היו מקרים של יגיון גלוי גם מצד הערבים, מצד אזרחי ישראל הנאמנים. אולם עובדה היא שכוהני דת, ראשי ערים ואנשי אינטליגנציה ערבית בירושלים, בשומרון וביהודה לא הגיבו, לא גינו, לא החמירו בדבריהם, אלא שתקו. יש לכך משמעות, בפרט אותו עתון המופיע בירושלים שכל הביקורות שלו על פעולה זו היתה שפעולה זו לא תועיל, לא תביא לשחרור "אל-קודס" מידי היהודים.

מעולם לא היה בשום מקום שלטון הומאני כל-כך, אנושי, פילנתרופי, כשלטונה של ישראל על ירושלים המזרחית, שומרון, יהודה ועזה. דואגים לכל השי-רותים, גותנים חופש מקסימלי, לא רק שלא מוציאים משטחים אלה אמצעים — לפי הזכות הכתובה במשפט הבין-לאומי לגבי תקופת כיבוש — אלא אפילו מוסי-פים אמצעים. הבטחו בריאות, הבטחו חינוך, העלנו את רמת החיים. אני בטוח שהתושבים בהמוניהם מע-ריכים זאת, אולם עלינו להראות לעם כולו ולעצמנו את התנהגות אותם עסקנים ונכבדים, אשר נעשה מאמץ רב כל-כך להוכיח להם את כוונתנו הטובה ובכל זאת נהפכו הם למסיתים.

יש הבדל גדול בין חופש הדיבור לבין הסתה. חופש הדיבור — בודאי. במזרח ירושלים — מובן מאליו. כי הרי הטלנו על חלק זה של העיר את המשפט והמינהל הישראלי, ששמו חופש. אולם הסתה — זהו מעשה פלילי. הסתה — זהו סיוע לאויב, שעד היום הזה מנהל נגדנו מצב מלחמה ומעשי מלחמה, שיתוף-פעולה יום-יומי, גלוי, מגע בלתי-פוסק, תקשורת מלאה. חופש פעולה

שלנו — לאותן משפחות שנפגעו. בעצם איננו עם: אנחנו אחים. כולנו סובלים את סבלה של כל משפחה ומשפחה. כל קרבן וקרבן הוא של אנשים שהכרנו אי-שית, שהיו חברים שלנו. גיתן פיצויים לאלה שאפשר לפצות אותם, נרשה להם להיבנות, נחם אותם ותחי ידנו הקשה על האוייב.

חמורים שיש לביהם עונש מוות — כאשר הכוונה רצח-נית; כאשר הכוונה לפגוע באזרחים חפים מפשע, חסרי נשק וחסרי מגן. במקרים אלה נצטרך לדרוש מן הממשלה שיהיה עונש מוות ושתדרוש להטיל עונש מוות, שאם לא כן נעודד את המרצחים.

גברתי היושבת-ראש, כל האהדה שלנו וכל האהבה

5. הפיצוץ בירושלים והמסקנות המתחייבות ממנו

גשרים חסומים. אנחנו איננו זכאים לא לעבור ולא לבוא. חסום בפנינו. זהו הגבול החוסם בעדנו. אבל חמדי כנען, ופחותים ממנו, נוסעים, יוצאים, חוזרים, מנהלים את עסקיהם בכוונית ובאים הביתה. עם כל הכבוד לשירותי הבטחון, אין כוח צבאי המסוגל לבדוק, ולחלוש, ולדעת מה מתהווה בנסיעות הללו הלך ושוב, בין של מנהיגים ובין של נהגים. הגיעה העת לסגור את הגשרים בכיוון משם לכאן, אם משהו רוצה לצאת — ייצא. אך הגשרים חייבים להיות חד-סיטריים. המצב הקיים הוא מצב המביא תועלת מרובה ביותר לצד שכנגד, ותועלת מסוימת, שאיני מזלזל בה, גם לנו. אבל היחס אבד, ואין טעם להוסיף ולקיים מצב דברים זה.

הדבר השלישי, גברתי היושבת-ראש, תלוי שוב בנו, ובנו בלבד, והוא אמור על ירושלים המזרחית והמערבית. 18 חודש לאחר הנצחון, וירושלים המזרחית עודה חיה חיים נפרדים מירושלים המערבית. אנשי "אל-פתח" רוצים לקרוא בעתון מה שקראתי היום בעתון-ערב, שיש שלשול לצמצם את התנועה בין שני חלקי העיר ולהגביל את הקשר בין שני חלקי העיר. זהו היעד שלהם, זוהי המשימה. המדיניות המאוחדת של כולנו חייבת להיות שילוב מלא.

זו חייבת להיות המדיניות. אולם גם כיום עדיין אין בתים יהודיים חדשים בירושלים המזרחית. גם כ-יום עדיין לא עברו מוסדות ממלכתיים, שבנקל ניתן היה להעבירם, לירושלים המזרחית, באיזה שהוא היקף נאות שהנושא מחייב. אפילו שילוט עברי, על-פי תקנות-העזר, אין מקפידים לקיים בירושלים המזרחית. והעיר, גם היום, מבחינת התוכן, המהות, ההווי, עודה חצויה לא מעט. כאן רובץ העול כולו עלינו.

לא אחזור על דברים שאמר חבר-הכנסת בן-גוריון בנושא. אינני מוכן להשתמש בלשון הזאת. אבל חטאנו, וחטאה הממשלה בנושא זה חטא חמור.

ומה שנכון לגבי ירושלים, חברי הכנסת, נכון לגבי ארץ-ישראל כולה. שנה וחצי לאחר הנצחון עוד יש בארץ הזאת אזורים שלמים טהורים מיהודים, אזורים שלמים שכל שליטתנו בהם היא מכוח הכיבוש הצבאי גרידא. הרשוני נא לומר לכם, כאדם שהשתתף במלחמה זעירה אמיתית, ואין צל צלה של השוואה בין המלחמה הזעירה שניהלו הכוחות העבריים בארץ נגד השליטים הבריטיים לבין המעשים המתועבים של המנדטיות הללו, — הרשוני לומר לכם: כיבוש צבאי בלבד אינו יכול לחסל שום מלחמה זעירה. הוא לא יצלח, עם כל עוצמתו. אילו היינו נעזרים יותר במומחי המחתרת שלנו — ומן הדין היה לעשות זאת ויש לעשות כן גם היום — היינו מבינים יותר כי ללא חיים אזרחיים ישראלים בכל מרחבי ארץ-ישראל לא נוכל לעקור את הרע הזה משרשו עד תום. על-ידי חיילים ונשק בלבד — ואומר

היו"ר ר. הקטין:

באותו נושא, הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמואל תמיר: הפיצוץ בירושלים והמסקנות המתחייבות ממנו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. נוכח הפיצוץ שהופעל כלפי אוכלוסיה אזרחית, שוב אין טעם שייצאו מן הבית הזה פניות אל מצפון העולם ואין טעם לפנות אל אנשי "אל-פתח", כפי ששמעתי כאן, או אל גורמים אחרים בארצות האוייב שגמרו אומדן להוסיף ולחתור להשמדתה של ישראל, ושדרכם הנוכחית מצטמצמת בש-לב זה בפעולות של לוחמה זעירה, כפי שהם מבינים אותן, ולמעשה בפעולות של רצח כלפי האוכלוסיה האזרחית, אך ורק משום שאין לאל ידם להרחיב את הפעולות למלחמה-השמד טוטלית.

יש טעם בדיון כאן הערב, אך ורק כדי לקיים בירור פנימי בקרבנו על המסקנות הממשיות המתחייבות מן הפשע בירושלים. המסקנה הראשונה, האלמנטרית, שעדיין לא נמצאה אחרת תחתיה, היא: מהלומת-נגד מרכזית והולמת. ראש הממשלה, בצדק, קבע בימים אלה, כי מקור הפשע אינו כנופיה פלוגית או אלמונית אלא מדינות האוייב הסמוכות לנו — מצרים, ירדן וסוריה; ירדן במידה רבה מאד.

לאחרונה, כאשר הותקפנו על-ידי מדינות האוייב במישרין, או באמצעות הכנופיות המאומנות על-ידן, מצוידות על-ידן, מחומשות על-ידן, ממומנות על-ידן, בגיבוי הסובייטי המתמיד — חוששני שעלי לציון כי לא היה יחס נאות בין המהלומה שהונחתה עלינו לבין מהלומת-הנגד שבאה בעקבותיה. הפרופורציה הנכונה ביחס לעוצמת התגובה — אם בכלל אפשר לדבר על פרופורציה נכונה לאחר שאנחנו מאבדים אדם משלנו — היא הפרופורציה שבין אוכלוסיית מדינת ישראל לבין עשרות המיליונים הסוגרים עלינו מסביב.

אין ספק שכולנו כאן בוטחים בכוחות הבטחון ורוחשים להם אמון מלא. אולם אין גם ספק שכוחות הבטחון קובעים את מידת התגובה על-פי הנחיות מדיניות, ממשלתיות. חייבת איפוא לבוא מהלומת-נגד הולמת אשר תפגע באוייב, והאוייב הן המדינות השכנות, מדינות האוייב וכוחותיהן.

שנית, הגיעה העת לשוב ולבחון אם יש הצדקה להוסיף ולקיים את מדיניות הגשרים הפתוחים על פני הירדן. איני בא עכשיו להשיג על הנסיון עצמו. ייתכן, ייתכן מאוד, שבשלב מסוימים היו תבונה ושיקול-דעת. אולם עתה, לאחר 17-18 חודש, אינני מוצא הצדקה לשחלק מאוכלוסי ארץ-ישראל גשרי הירדן הם דרך דו-סיטרית, ולגבי חלק אחר מתושבי ארץ-ישראל הם

הפתרון. אין מחתרת מסוגלת לפעול אלא על בסיס של שיתוף-פעולה שהיא מקבלת מאוכלוסיה אזרחית. ושיתוף-פעולה כזה ניתן לחסלו אך ורק על-ידי תשובה מדינית, מפני שהוא נוגע לכל ערבי. וערביה. כאשר האוכלוסיה הערבית בארץ-ישראל המערבית ובירושלים שומעת מפי שרים ישראלים, ודוברים מוסמכים, שהשטחים הללו הם מועקה עלינו, שיש להשתחרר ממנה, בהכרח באה אוכלוסיה זו לידי המסקנה שהפעולות החתרניות מלאות את היהודים ומטרידות אותם במידה כזאת שדוברים רוצים להתפטר, ושיש שכר לפעולת החבלנים.

על כן הפתרון היסודי — בנוסף על כל הצעדים הבטחוניים — הוא מדיני, וכל מה שעושים הבחורים בשטח במשך 18 חודש — ואני יודע באיזו מסירות נפש הם עושים זאת, ובאיזו תושיה, ובאילו הישגים עצומים, ובל נעלם גם היום מכך — כל זה יכול להיות מקועקע, תוך פרק-זמן קצר, ויסודותיו נשברים, על-ידי מספר נאומים של שרים בניו-יורק ובירושלים, נאומים המעלים תקווה ומעוררים אמונה בקרב אנשי "אל-פתח", נאומים המגבירים את חוצפתם ודוחפים את האוכלוסיה האזרחית לשיתוף פעולה אתם.

על כן התשובה במסקנות, שעל הבית הזה להסיק הערב, היא המסקנה המדינית. 18 חודש אנו עומדים עם היד המושטת, ובתשובה מוטחות לעברנו יריקות חוזרות ונשנות. הגיעה העת לומר: הצענו שלום, אנו מוכנים תמיד למשא-ומתן, אבל פנינו מעתה ולהבא — על-ידי עשייה, על-ידי קביעת עובדות, על-ידי הישגות בשטח, על-ידי שילוב העיר העתיקה וירושלים כולה, על-ידי מנהג עם השב לארצו, ולא עם המסתפק בכיבוש צבאי. כאשר יהיה זה ברור לחלוטין ליהודים, יהיה זה ברור לחלוטין גם לערבים, ואז גם נראה תוצאות ממשיות ומוחשיות בתחום הבטחוני.

6. מעשה הטרור בירושלים

מטרה זאת לא תושג על-ידי הטרוריסטים אצלנו. אנחנו עם מחוסן. לא ניכנע להסברה, ששפתה דם ודם מעות. (מה גם שרבים מאתנו היו טרוריסטים עתידי-נסיון, ולא קל להפתח אותנו).

אולם מעבר ליעד מידי זה יש לטרוריסט יעד שני, חשוב הרבה יותר, חיוני יותר להשגת מטרותיו. הטרוריסט שואף להביא את השלטונות, שאותם הוא רוצה להפיל, לעשיית מעשים התואמים את מטרותיו שלו.

כל טרוריסט מתחיל כפעולתם של יחידים ומעטים. כל טרוריסט שואף לגדול ולצמוח, על-ידי גריפת הרבים לתוך מערבולת המלחמה הטרוריסטית. וכל טרוריסט יודע כי הדבר תלוי, בראש וראשונה, במעשי השלטון אשר נגדו הוא מתקומם.

לכן מטרה מרכזית של הטרוריסט היא להכריח את השלטון לנקוט מעשי תגמול קיצוניים, אכזריים ככל האפשר, נגד האוכלוסיה, כדי שאותה אוכלוסיה תגיב על מעשי התגמול במרירות, בזעם, בשנאה.

כך מקווה הטרוריסט לפתוח במעגל-קסמים, שכוון לו לטובתו. הוא מבצע את מעשיו הנפשעים, מפיל קרבנות ללא אבחנה, הורג נשים וילדים. ככל שפעולתו

זאת אדם שגדל וחונך על ההכרה בחשיבות הכוח הצבאי לקיומנו — אין עוקרים מחתרת.

מכאן מביאים אותנו הדברים למסכת המדינית, שאין להפרידה מן המסכת הצבאית והבטחונית. לא אגע במסגרת של הדיון הערב בהחלטת ממשלת ישראל להסכים שוב ושוב להבאתם של 7,000 נוטשים, כפי שהוגדרו בהודעה הממשלתית, בחזרה לארץ, לאחר שלא עשו כן כאשר קיבלו את הרשויות לשוב לבתייהם. איני רוצה לגעת עכשיו בכל המכלול הזה. אבל למען השם, מכל הזמנים ומכל העתים — האם זה היה העיתוי הנכון להודיע על כך? איך בכל זאת יפרש את ההכרזה ערבי פשוט בשטחים המשוחזרים, ומעבר לירדן, אם לא כהפגנת חולשה, וחשש להסתכנות, והרכנת ראש נוכח הסירוב העיקש שלהם?

היז"ר. ר. הקטין:

סלח נא, חבר-הכנסת תמיר, אתה צריך להיות צמוד לנושא.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, הנושא הוא הפיצוץ בירושלים והמסקנות המתחייבות ממנו.

היז"ר. ר. הקטין:

אתה מדבר כל הזמן על המסקנות, ועל הרקע, אבל לא על הפיצוץ.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, איני חושב ששר-הבטחון משה דיין, הרמטכ"ל רב-אלוף בר-לב והמפקח הכללי של המשטרה מר קופל, זקוקים לעצות מקצועיות ממלי את הכנסת, כיצד לטפל במניעת חבלות. הם יודעים את מלאכתם. הכנסת חייבת לדון בשרשי המעשים ובדרכי

היז"ר. ר. הקטין:

הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר-הכנסת אבנרי: מעשה הטרור בירושלים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הבית מאוחד באבל על אבדן שנים-עשר חיים יקרים של בני שני העמים, בעקבות התפוצצות מכונת-התופת בירושלים. הבית מאוחד בצער, בזעם, בגינוי תקיף וחד-משמעי של מעשה נפשע זה. וכל המוסיף גורע.

מכאן מתחיל תפקידנו כבית-הנבחרים של מדינת ישראל — לתת את דעתנו על מקורות הטרור, לבחון את הדרכים היעילות לחיסולו.

כבוד היושבת-ראש, מה רוצה הטרוריסט? מה היעד שהוא שם לעצמו, בצאתו לדרך ההרג, החבלה, החורבן?

המטרה המיידית היא. כמובן, לורוע פחד ובהלה. זוהי משמעות המלה "טרור" עצמה — ליצור אימה, להפחיד, להבהיל, על מנת לכפות על הציבור כניעה למטרותיו של הטרוריסט.

יתר על כן, החבלן, הידע שאם יילכד חי, סופו למות תחת חבל התלייה, יעשה את הכל כדי למכור את חייו ביוקר. הוא יילחם עד הכדור האחרון. הוא יקח עמו חיילים ושוטרים. כל איש-בטחון יודע כי כל התובע עונש-מוות לחבלנים, וכל ההורג חבלנים ללא צורך בעת מצוד, מסכן את חייו אחינו ובנינו, חיי בחו"ר יגנו שלנו.

אם כן, כבוד היושבת-ראש, איך להילחם בטרור? הדבר הראשון שעלינו להבינו הוא שאין תרופה קלה למלחמה בטרור. הטרור הוא פעולה פוליטית באמצעים צבאיים. שום פתרון צבאי, יעיל ככל שיהיה, לא יפתור את הבעיה לבדו. החייל והשוטר יכולים לתרום את תרומתם, אך רק המדינאי יכול לפתור את הבעיה מיסודה.

בטווח הקצר, הבטחוני, יש לנקוט כמה אמצעים בטחוניים, שלא כאן המקום לדבר עליהם, כשהמטרה היא לבחור את הטרוריסט, להימנע מפגיעות בחפים מפשע, לייעל את אמצעי השמירה וההתגוננות, לשפר שיפור נוסף את שירותי החירום. אם יידונו הצעות אלה בוועדה, אני מקווה שיהיה בירור מקצועי יעיל, בשיתוף עם נציגי השירותים הנוגעים בדבר, שאת מסירותם ויעילותם יש להעלות על גס. כולנו תבים להם חוב גדול.

אלה יהיו פתרונות זמניים, לעצירת הטרור, להקטנת ממדיו, לצמצום מספר הנפגעים משני הצדדים. הם לא יוכלו לשים קץ לטרור. לכך דרוש פתרון מדיני. רבי-אלוף חיים בר-לב אמר לפני חצי שנה, כאשר נשאל על הסיכויים לחיסול הטרור, בכבוד-הראש הש"קול האופייני לו, כי אמנם ניתן לצמצם את הטרור, אך חיסולו אפשרי רק כאשר ימצא "הסדר ופתרון לפלשתינאים".

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
הוא אמר "פלשתינאים"?

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
אני מצטט, פתח מרכאות; "הסדר ופתרון לפלש-תינאים" — סגור מרכאות.

זוהי התשובה, ואין זולתה. אני חוזר וטוען שיש אפשרות מעשית למצוא הסדר ופתרון כזה עם העם הפלשתינאי. אני חוזר וטוען כי פתרון כזה, שיביא לידי הקמת מדינה פלשתינאית, תוך הסדר עם ישראל, יבדד את הטרוריסטים ויבש את הביצה המזמינה את יתושי הטרור. אני חוזר וקורא לממשלה לשקול את הדבר ברצינות, לשעות לעצת מומחיה שלה עצמה, ולעלות על דרך-המלך של הסדר ישראלי-פלשתיני. רק כך נשים קץ מוחלט למעשי הטרור.

7. המסקנות שיש להסיק מן החבלה הנתעבת בירושלים

שהחבלה הנתעבת במחנה-יהודה, לא היתה ההתנקשות הראשונה מסוג זה. אבל מה שפחות ידוע — אולי אפילו לחברי כנסת — הוא, שההתנקשות במחנה-יהודה היתה ה-301 במספר של נסיונות מיקוש, חבלה והפצצה באתרים אורחיים מובהקים — אני מדגיש, אתרים אורחיים מובהקים, להבדיל מאתרים צבאיים — מאז מלחמת ששת הימים.

נפשעת יותר, אכזרית יותר, כן הוא יוצר בקרב קר-בנותיו רגשי נקם וזעם, ומכריח את השלטון לנקוט מה שנקרא "מדיניות של יד חזקה".

השלטון נאלץ להגיב, תחת לחץ דעת-הקהל שלו. הוא נוקט פעולות תגמול, פוגע ברבים, עונש חפים מפשע, מתנקם ביריבי הטרוריסטים ובאוהדי הטרוריסטים ללא אבחנה.

האוכלוסיה הנפגעת מפעולות התגמול מגיבה אף היא ברגשות של זעם ונקם. הטרוריסט, שעוד אתמול נראה בעיני הציבור כפגע רע, כפורש פורק-עול המסכן את הציבור, נהפך בהדרגה לגיבור המתקומם נגד השלטון העויני, הפוגע באוכלוסיה. הסיבה והתוצאה מתחלפות. הטרוריסט שוב אינו נראה כגורם המדיניות הקשה של השלטון, אלא כמתקומם נגדה וכמנהיג האוכלוסיה הסובלת.

כשמבינים תהליך זה בבירור, מובן גם מה הסכנה הנשקפת לנו כיום. כל התובע מדיניות של יד קשה, אף כשהוא פועל מתוך מניעים טהורים או זעם מוצדק, הרי הוא משחק את משחקו של הטרוריסט, ועוזר לו להשיג את מטרתו. כל התובע מדיניות שקולה, חמב-חינה בין פושעים וחפים מפשע, הנמועת מכל פגיעה מיותרת באוכלוסיה האזרחית — הרי הוא לוחם בטרור, פוגע בטרוריסט, אף אם יושמץ על-ידי דימוגים מבית, ועל-ידי עתונאים משלהבי יצרי-המומן.

על רקע זה בולטות שתי תופעות מעוררות ויפות אחרי פעולת הטרור האחרונה. המוני ירושלים העברית לא הגיבו בשום התפרצות כלפי שכניהם הערביים, למרות זעמם הטבעי והמוצדק. השכל הישר של הציבור הוכיח את עצמו הפעם בצורה מפוארת, והתנהגות המשטרה בעניין זה ראויה לשבח מיוחד.

התופעה השנייה היא הידיעה, שנתפרסמה ברבים, כי גם אחרי מעשה זה מוסיפים ראשי מערכת הבטחון לשלול באופן תקיף וקיצוני הנהגת עונש מוות כלפי הטרוריסטים.

כל מי שיש לו שמץ של הבנה בתהליכי הטרור יודע כי אין תרומה גדולה יותר, עצומה יותר, לחיזוק מערכת טרור, מאשר ביצוע פסקי-דין מוות. למנהיג הטרור זה לא איכפת, כי הוא יושב מעבר לגבול. אולם הטרוריסט שהרג חפים מפשע נהפך, בעלותו לגרודם, לגיבור לאומי, נושא להערצת ההמונים, דוגמה-לחיקוי לצעירים. רגעיו האחרונים, עמידתו מול התליין, מקבילים למיד דרמתי, המעורר רגשות עמוקים ביותר, והופכים את העולם כולו שותפים לו. כי העולם כולו רוחש אהדה לעולה הגרודם, ונוטה לשכוח את אופי המעשה שהביאו לכך.

הי"ר א. תלמי:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ: המסקנות שיש להסיק מן החבלה הנתעבת בירושלים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ידוע לכולנו

ממעשים נפשעים של חבלות בנשים וטף, ולא פעם אלא מאות פעמים, זהו אחד הגורמים היוצרים אווירה של טרור ורצח. דבר זה גורם שראשי מדינות ערב אינם מתביישים לשבח מעשים ברבריים ומעוררים טרור ריסטים בריש גלי. העולם שלנו לא יהיה ראוי לתואר הכבוד של עולם תרבותי, אם אין רצונו לסן ולעקור רצח נשים וילדים ללא כל ייעוד ומטרה, ואפילו בלא כל מטרה צבאית.

חברי הכנסת, רצוני שיהיה ברור שדרישתנו מעמי העולם אינה קשורה בשום בעיה מדינית. שום מדינה ועמה אינם יכולים לרחוץ בנקיון כפיהם ולומר: "המדיניות שלנו — כלומר שלהם — היא בעד נסיגה, ואי-נסיגתכם — כלומר נסיגתנו — גורמת למעשים הנפשיים".

אנו חייבים להדגיש את העובדה: מעשי טרור אלה היו כל הזמן, ילדים נהרגו על-ידי הפדאיון בכפר חב"ד ובמקומות אחרים לפני מיבצע קדש ואחרי הניסוגה מסיני, לפני מלחמת ששת הימים, כמו כעת אחרי המלחמה. ולכן צריך שיהא ברור שעניין זה של רצח טרוריסטי, דבר אין לו ולבעיות מדיניות, אשר כמובן חייבות למצוא את פתרונן.

מוסדות האו"ם והעמים הנאורים חייבים להשמיע קולם וזעקתם ולהוציא את כל המסקנות הלה למעשה נגד הרוצחים וראשי המדינות המזדהות מתוך תרועות צהלה עם רוצחי נשים וטף.

דרישתנו זו מן העולם הנאור תהא עוד יותר מובנת ויותר מוצדקת כאשר נדגיש את העובדה שאין עליה עוררין, שבעצם לו היינו רוצים לגמול למתקי-פים, לטרוריסטים, מידה כנגד מידה, כלומר בלי התחשבות בכללים מקדשים ומוסריים, על מעשים ברבריים שלהם, הרי היינו יכולים לעשות זאת בעזרת השם בקלות, אבל רצונו ען לא לפגוע באזרחים חפים מפשע. די להזכיר לעמי העולם: ראו מה בין הפעולה הישראלית על-יד סכר אסואן ובין ההתנקשות בירושלים. מה ההבדל בין ההתנקשות הרצחנית מצד אנשי "פתח" במחנה-יהודה ובין תגובתו של הציבור הנפגע, שהתנהג למופת ועמד ברמה לא-תתואר אחרי המעשה הנתעב.

דרושה יתר הסברה, מלווה דרישות נמרצות וקונקרטיות בנושא זה.

אשר לתגובות ארצות ערב, לדעתנו על הכנסת להבהיר ולקבוע שראשי מדינות אשר מעוררים את הטרור הנפשי על-ידי שהם משבחים מעשים אלה, מקבלים עליהם אחריות ישירה והם חייבים להביא בחשבון את המסקנות הנובעות מכך.

העיקר הוא בנקודה השלישית, ואלה הן התגובות והמסקנות המוטלות עלינו, ולא רק כתוצאה מן המעשים הנפשעים של ה"פתח" אלא גם כתוצאה משתי התגובות שדוברתי עליהן, דהיינו — תגובת העידוד של ארצות ערב וחוסר תגובה מתאימה מצד עמי העולם.

לא אגיד בשום אופן, למרות כל מה שקרה, שעינינו לשונות את המדיניות ההומאנית שלנו כלפי המיעוטים. התגובה שלנו אינה צריכה להיות נקמת דם, לא הענשת חפים מפשע, לא ענשים קולקטיביים, אבל יתר פיקוח, ואפילו במחיר פגיעה בחירות הפרט. אסור

כבוד היושבת-ראש, 300 נסיונות להתנקש בריכוזים אורחיים נעשו עד ז' בחשוון תשכ"ט, 29 באוקטובר 1968, לפי הודעת שר הבטחון בכנסת באותו יום. אין צורך בדמיון פורה כדי לתאר לעצמנו מה היו התוצאות אילו הצליח כל אחד מאותם 300 נסיונות. למולנו הרב, ברוב המקרים יכולנו לברך ברכת "הגומל" על הנסים, שהתוצאות לא היו כפי שעלולות היו להיות. 300 החבלות גרמו "רק" ל-19 הרוגים, 131 פצועים, מהם 32 ילדים. התבלה ה-301 במספר גרמה לכך שלמעלה ממניין משפחות לא זכו הפעם לברך ברכת "הגומל" אלא ברכת "דין האמת". ואנו שולחים מכאן את תנחומינו המסורתיים למשפחות אשר בשעה זו יושבות שבעה על יקיריהם, המקום ינחם אתכם, בתוך שאר אבל ציון וירושלים. יתן ה' שלא נדע עוד אסונות כאלה.

לעשרות הפצועים אנו שולחים מכאן ברכת רפואה שלמה. אבל מלבד ההשתתפות בצער, ומלבד התפילה לרפואת הנפגעים, מוטל עלינו חברי כנסת חוב מיוחד, לחשוב, לחשוב היטב היטב, כדי לדעת איך להתנהג, ואיך להגיב על הדרכים הנפשיות, על ההתנקשות בריכוזים אורחיים, בכוונה זדונית, אחת ויחידה, דהיינו להרוג נשים וילדים.

300 ההתנקשויות, פלוס זו האחרונה העולה על כולן, מחייבות אותנו להעמיק מחשבה ולהסיק את המסקנות הדרושות. המועד לכך, ימים מספר אחרי ההתנקשות, הוא מועד טוב. לא קרוב מדי למחזה האיימים, לקברים הפתוחים, אבל גם לא רחוק מדי, באופן שיכולים אנו לדון לא מתוך היסטריה והתרגשות יתירה, אבל גם לא מתוך שקט ושלווה נפש, וללא כל התרגשות.

אחרי הדברים שכבר נאמרו בנדרן, אתרכו בשלוש נקודות מרכזיות, והן — תגובות עמי העולם, תגובות עמי ערב והתגובות והמסקנות שעלינו להסיק ממעשה ההתנקשות, ומן התגובות של עמי העולם וערב.

ראשית, תגובות עמי העולם: חברי הכנסת, רצוני להביע ברבים רחשי לבי ולומר, שבנוסף על ההזדהות זעות מעצם ההתנקשות, נודעו עמיתנו והגני מזועזע מאי-המודעותו של העולם הגדול, העולם התרבותי, מן המעשה הנתעב שקרה בירושלים. אינני מדבר כעת על ראשי ארצות ערב ששיבחו והיללו את המעשה הברברי. כוונתי אל עמי העולם, אשר חלק מהם לא הגיב כלל וחלק מהם — תגובתם רחוקה מאוד מלהיקרא תגובה. לנו, לעם היהודי, חשבון נוקב ומר עם עמי העולם על חוסר התגובה המתאימה לפני שלשים שנה לערך. חוסר תגובה גרם אז בעקיפין להריגתם של שישה מיליון מאחינו.

לנו, העם היושב בציון, חשבון נוקב עם עמי העולם על חוסר תגובה מתאימה לפני ה-5 ביוני אשתקד, כאשר עבדול נאצר ריכו צבא רב ואיים בהשמדת עם ישראל. ואו, לא רק שלא היו תגובות כראוי, אלא היתה תגובה צניית ביותר, כמו הוצאת כוחות האו"ם על-ידי מזכיר האו"ם, וכדומה.

ולכן, חברי הכנסת, יש לנו, לעם היהודי ולעם היושב בציון, כל הזכות המוסרית לפנות לעמי העולם, אל אלה אשר מוסר ומצפון עדיין נר לרגלם, ולהגיד להם ברורות, שחוסר התגובה המתאימה, אי-ההזדהויות

הנחוצות כדי להבטיח פיקוח-נפש ולא לשום מטרה ואינטרס צדדי. אני מאמין שיתר פיקוח יביא תוצאות טובות לא רק לנו אלא בסופו של דבר גם לערבים. (ב) על הממשלה והכנסת לעיין שנית שמא מוצדק עונש מוות לחבלנים, ובמיוחד כאשר מדובר בהתנק' שות באזרחים כמו במחנה יהודה, אם גם אוכל להבין את הנקודות המגבילות בנושא זה. (ג) ערנות ואח-ריות-יתר של הציבור. אפשר לתת סדרת הרצאות בעל-פה ובכתב, שיורו לכל איש בישראל בסוגיה זו. אנשי הג"א והמשטרה עושים את עבודתם באמונה ובמסירות וכל ההערכה להם. צו השעה לצרף כל איש בישראל למשימה זו.

לנו להיתפס להיסטוריה, אבל, כפי שאמרתי מעל במה זו לפני שבועות אחדים, הרי זה חל כל זמן שאין העניין נוגע לפיקוח-נפש. אינני אוהב לצטט את עצמי, אבל כדאי שההגדרה שהשמעתי זה כמה פעמים תח-דור לתודעת הציבור ולתודעתם של אלה שענייני הב-טחון מרוכזים בידם. אם פיקוח-נפש דוחה שבת, הרי שפיקוח-נפש דוחה גם כללים דמוקרטיים וליברליים חשובים. פיקוח-נפש דוחה גם את כל החשובות והאינ-טרסים של מדיניות פנים, שהם לגיטימיים כשלעצמם, כל זמן שהמדובר לא בפיקוח-נפש.

על יסוד עקרון זה אני רוצה להציע שלוש הצעות, בלי להיכנס לפרטים. (א) על הממשלה והכנסת לשקול שנית את הנהגת כעין ממשל צבאי, אבל רק בהגבלות

8. הפיצוץ הנפשע בשוק "מחנה יהודה" והכרזות שרי הממשלה

היו"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי, להצעה לסדר-היום על הנושא: הפיצוץ במחנה-יהודה והכרזות שרי הממשלה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בדאגה ובחרדה עמוקות לבאות, מוקיעים אנו את המעשה הנפשע של הפיצוץ בשוק מחנה-יהודה בירושלים ביום שישי שעבר. קטילתם של אנשים חפים מפשע, ביניהם קשישים ויל-דים, הוא פשע איום אשר אין אנו יכולים לקבל שום הצדקה לביצועו. לבנו עם משפחות הנופלים, יהודים וערבים. אנו מאחלים לפצועים החלמה מהירה, ולכל כוחות השלום והתבונה האנושית והפוליטית בארצנו הצלחה מהירה במאבקם למען לא יישנו מעשים מחרי-דים אלה, למען ישרור שלום אמיתי ובר-קיימא בין שני העמים האחים, היהודי והערבי, רבי הסבל והייסורים.

הגשנו הצעה דחופה לסדר-יומה של הכנסת בשאלה זו, כדי להביע מעל במה רמה זו את הוקעתנו למעשה הנפשע, ואת סירובנו לקבל כל נימוק להצדקת ההתנ-קשות בחייהם של עוברים ושבים חפים מפשע. רצוני לומר לאחינו בני העם הערבי כי אנו מבינים את כאבם. אנו שוללים את הכיבוש דורשים את הסרתו. הוקענו ונוסיף להוקיע את מדיניות הענשים הקולקטיביים, הנהוגה על-ידי שלטונות הכיבוש והפוגעות בערבים חפים מפשע, כמו הריסת הבתים, סגירת בתי-ספר, הגלות וירושים המוניים, הריסת כפרים שלמים ועינויים בבה-י הכלא. הוקענו את ההתקפות על העיירות היהודיות, כראמה, א-סאלט ואירבדי, אשר בהן נשפך דם רב של אנשים מקריים וביניהם נשים וטף. מאז ומתמיד הוקענו את השיטה הקרויה "תגמול", הפוגעת בדרך כלל באנ-שים חפים מפשע. אך אין להפסיק מדיניות שלילית זו במעשים שליליים דומים.

יצחק נבון (מפלגת העבודה הישראלית):
מה זה "דומים"?

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אתה שומע ומבין.

המוני העם בישראל, כמו המוני העם בשטחים הכבושים, רוצים בהפסקת שפיכות-הדמים ההדדית,

רוצים בהסדר שלום אשר יבטיח את זכויותיהם, כבדם האנושי ועתידם. מעשי נקמנות נפשעים מכל צד שהוא נגד תושבים חפים מפשע הם מעשי פרובוקציה הפוגעים בכוחות השלום וברצון השלום, וכך מחזקים את ידיהם של קיצוניים משרתי אדונים זרים.

הגשנו הצעה דחופה לסדר-יומה של הכנסת כדי להעלות לפני הממשלה, לפני הכנסת ולפני העם כולו את השאלה: ומה הלאה?

החרדה מן התוצאות הצפויות של מדיניות המלחמה והכיבושים היא אשר הביאה אותנו לשחות נגד הורם ולא להירתע מאיומים. שמירת חיי אדם, יהודים וערבים, נשים וטף, היא תמיד נר לרגלנו. איננו רוצים בשפיכות-הדמים ההדדית. אנו חרדים לנוכח מה שקרה ומה שעלול לקרות. לכן אנו מתנגדים למדיניות הנוכחית, וקוראים לראות בפתרון פוליטי מוסכם, אשר החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר אשתקד מאפשרת אותו, מטרה דחופה וקדושה, כעת, יותר מכל מטרה אחרת.

בתחילה אמרו דוברי הממשלה שמלחמת יוני קירבה את הסדר השלום. וכשהמלחמה הרחיקה את ההסדר — טענו שהכיבושים חיזקו את הבטחון ושמרו על חיי אזרחים. כשהדבר לא היה כך — התחלנו לשמוע שני נימוקים: ראש הממשלה, בהודעתו המדינית האחרונה בכנסת, טען כי "לא ישיבתנו על גדות התעלה והידרן היא המרבה חללים בישראל, אלא איבתם הבלתי-מתפשרת של השליטים הערביים". על הבטחון הפיץ את הלכתו הידועה בדבר אי-הנמנעות של קיום איבה נצחית ומלחמה תמידית בין ישראל והעמים הערביים. ההודעות של ראש הממשלה ושרי ממשלה אחרים אחרי הפיצוץ הנפשע במחנה-יהודה מנסות להביא את הפשע כהוכחה לצדקת טענותיהם.

חברי הכנסת, אנו מעריכים כי המוני העם ביש-ראל מודאגים נוכח הגברת שפיכות-הדמים והתוצאות של המלחמה והכיבוש. אנו רואים בעמדותיהם של מזכיר מפלגת העבודה, השר פנחס ספיר, ושר הבטחון לשעבר מר פנחס לבון, ושל אחרים המדברים וכותבים על הסכנות הצפויות מהמשך הכיבוש — ביטוי מסוים לדאגה זו של המוני העם.

הנסיין של הממשלה להטיל את כל האשמה על "השליטים הערביים", לפי דבריו של ראש הממשלה, לא יוכל לאורך ימים להשלות את המוני העם. ראש

כנסת נכבדה, הודעונו עד עומק נפשנו מן המעשה הנפשי במתנה-יהודה בשבוע שעבר. השאלה אינה רק להודיע ולהקיע מעשים כאלה, אלא איך למנוע את הישנותם. איומים כמו הרמזים של ראש עיריית ירושלים, כאילו תושבי ירושלים הערביים ייאלצו לעזוב אותה — רק יגבירו את המרירות ויצרו אווירה נוחה למעשים נפשעים כאלה. רצוני להקיע את הגל האחרון של הגליות בשטחים הכבושים לעבר-הירדן. הוגלו שמונה אנשים, ביניהם שתי מנהלות בית-ספר. האחרים — רובם חברי המפלגה הקומוניסטית הירדנית. נוצר הדושם שהגליות אלו באו כתגובה על הפיצוץ הנפשי, אף-על-פי ששלושה מאלה שהוגלו היו כלאוים בבת-הסוהר מלפני חודש. רצוני להקיע את השיטה הנפסדת של הגליות תושבים מארצם, מבתיים וממשפחותיהם. אולם, האם בהגליות היסודות אשר דוגלים במאבק פוליטי המוני נגד הכיבוש תמנע הממשלה פיצוץ בעתיד?

שלטונות הכיבוש מפנים בזמן האחרון את זעמם בעיקר נגד הקומוניסטים בשטחים הכבושים. דווקא נגד הכוח המאורגן בשטחים הכבושים, הדוגל במאבק פוליטי ומתנגד למעשים הרפתקניים, והנאבק לפתרון שלום על יסוד החלטת מועצת הבטחון. אנו רואים בכל המדיניות של הממשלה, בכל הטיפול בשטחים הכבושים, מעשים הרפתקניים, כושלים, אשר רק מעמיקים איבה ומגבירים סכנות.

ראש הממשלה, בהודעתו אחרי הפיצוץ הנפשי, אמר: "שיטות אלו ליוו את ארץ-ישראל במשך שנים רבות". חברי הכנסת הנכבדים, מכך היינו חרדים כל הזמן, מחזרה אל החיים הנוראים של ימי המנדט הבריטי על ארץ זו, של ימי הפיצוץ ההרדניים בשוקי היהודים והערבים, של ימי חרחור שפכות-דמים יהודית על ידי פרובוקציות של משרתי אדונים זרים.

ראש הממשלה אמר עוד באותה הודעה, כי "אמנם חל שינוי מכריע בכל עמדתו של עם ישראל". זו גם דעתנו. עם ישראל, כמו העם הערבי הפלשתינאי, רכש נסיון מר, ותקוותנו כי שני העמים יוכיחו עמידה לצד השלום והיחסים התקנים ביניהם, יחסים אנושיים, יחסי כבוד הדדי. אנו מציעים לכנסת לדון בהצעתנו לסדר-היום, כדי לא להסתפק בהוקעת המעשה הנפשי במתנה-יהודה, אלא גם למנוע שיבה אל הימים השחורים ההם, ולהתקדם אל השלום, אל השלום בין שני העמים.

9. מעשה הפשע בבירה

מדינת ישראל איננה מפונקת במלחמה הקשה שהיא מנהלת נגד הטרור. למן היום הראשון שזרחה רגלנו במדינה זו — יצענו את סוד החיים: יד אחת מחזיקה באת, והיד השנייה בשלח. ואנו יודעים במיוחד את המלחמה הקשה שיש לנו נגד הטרור והטרוריסטים. ירושלים במיוחד לא פונקה מבחינה זו. אולם צריך לצייין בצער רב שמאז ההפצצה הנפשעת ברחוב בן-יהודה ב-1948, מעשה פשע חמור של הכנפויות דאז — לא ראינו מעשה טרור כזה בהיקפו ובוצרתו. נהרגו 12 אזרחים ו-70 נפצעו. אולם המזימה השטנית היתה עוד יותר גדולה, באשר מעשה הפשע נעשה באזור צפוף ובשעות שהצפיפות מגיעה שם לשיא. רצונם

הממשלה בכבודו ובעצמו הכריז מעל במה זו בסיכום הדיון המדיני האחרון כי "מובן, אם לדבר עם הערבים על חזרה למצב שהיה לפני מאי 1967 — הרי קל מאוד להסתדר". הכוונה היא לווייתור על השטחים שנכבשו במלחמת יוני. מדוע לא לדבר עם הערבים על זה? מדוע לא להיענות להסכמת מצרים וירדן לביצוע מלא של החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר אשתקד, אשר מבטיחה הפסקת הלוחמה —

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):
איפה יש הסכמה?

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
ראש הממשלה הודה בזה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
ציטטתי את ראש הממשלה.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):
מה אמר?

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
קרא את תשובתו. הוא אמר: קל מאוד להסתדר עם הערבים על יסוד זה. אבל אינו רוצה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
וגם שר הבטחון.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
האם אתה מכיר מנהיג ערבי אחד המכיר בקיום מדינת ישראל ומוכן להשלים עמה?

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
יש יותר מאחד, אבל עיניכם אינן רוצות לראותם.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
— — החלטת מועצת הבטחון, אשר מבטיחה הפסקת הלוחמה, הזכות של ישראל והמדינות הערביות לגבולות בטוחים ומוכרים, חופש שיט לישראל תמורת נסיגה מן השטחים הכבושים, ופתרון שאלת הפליטים. לא אנו לבדנו שואלים שאלה זו. והממשלה יודעת כי הולכים ומתרבים האנשים אשר שואלים שאלה זו ומודיעים כי חיי ילדיהם יקרים הם מכל השטחים הכבושים.

היו"ר א. תלמי:

אבקש את חברי הכנסת ברעם להביא את הצעות לסדר-היום: מעשה הפשע בבירה.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אנו מרכינים ראשנו על קבריהם של הקרבנות הטרוריים, אנשי עמל ועבודה, שעל לא עוול בכפם נרצחו בצורה כה נפשעת ביום ו' שעבר בירושלים. אנשים תמימים, ישרי-דרך, שפניהם לעבודה, לעמל, לקיום בכבוד, אנשי יצירה ומוסר ואוהבי שלום. נשלח ברכת החלמה לפצועים, והשתתפות באבל הכבד של המשפחות השכולות.

מזרח ירושלים בוועד העובדים של העיריה. כבר יש ארבעת אלפים חברי הסתדרות ממזרח של ירושלים. למעלה מאלף פועלי בניין ערביים מועסקים בירושלים המערבית. יש פעולה תרבותית, הצלחנו להקים להקה משותפת של יהודים ולא-יהודים ממזרח של ירושלים אשר הופיעה כמעט בכל חלקי הארץ בתכניות בידור. היא גם הופיעה בכמה ארצות באירופה לפני יהודים ולא-יהודים וזכתה לביקורת חיובית ולאחיה רבה. זה שנה שאנו מקיימים חוגי בית משותפים עם האיגוד טליגנציה ועם בעלי מקצועות שונים. יש שורה שלמה של מקצועות שהם אך ורק בטיפול הסתדרות. רק אתמול הודיע שר העבודה כי הוא מרחיב את הצו בעניין תרבות ספת יוקר והסכמים קיבוציים בכל הנוגע לבתי-האחרה. לאחר כל זאת לא נמצא מישוה, אחד בסדום, שיבוא ויגיד לפחות משהו נגד עצם הפשע. דבר זה מקומם אותי לא משום שאני רוצה לצאת ידי חובה, אלא מפני שאני מאמין בשלום, אני רוצה בשלום, אני יודע שכל שלום זה נסיון של הידברות, שאין הוא יכול להיות חד-צדדי. אני יודע שכשם שמלחמה עולה ביוקר, כך שלום עולה ביוקר. לכל דבר יש מחיר. לכן זה כואב, שלאחר פעולה כזאת במשך שנה וחצי מצד הממשלה ומצד גורמים אחרים, אין תגובה הולמת על מעשה הפשע מאנשי מחשבה אנושית פשוטה, מאנשים החרדים לגורל של אדם ולגורל אנוש. האנשים שהגיבו הם כה מעטים, נער יספרם.

הי"ר א. תלמי

חבר-הכנסת ברעם, עליך לסיים.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, זו הפעם הראשונה שאני מגיש הצעה לסדר-היום. למעשה, עלי לברך ברכת "שהחיינו". גברתי היושבת-ראש, רצוני להעיר עוד הערה אחת. חברי הכנסת הנכבדים, אינני יודע כמה זמן-איש אינו יודע זאת - תימשך המלחמה. נהיה מופתעים אם יהיו הישגים גדולים ונהיה מופתעים אם יקרו דברים קשים. מוזר הדבר, שלאחר כל פעולה מצד האוייב מתחילה הביקורת בתוכנו כאילו הממשלה אינה עומדת על המשמר וכוחות הבטחון אינם עושים את שליחותם. ולאחר ששמענו את הנואמים היום, כמעט ללא יוצא מן הכלל, ששיבחו את כוחות הבטחון, והיה גם מי ששיבח את הממשלה, והיא ראויה לשבח - הנה דורשים שכל פעולה מצד האוייב תהיה מלווה הודעה של הממשלה, או מגישים הצעות לסדר-היום, כאילו כל יום יש משהו לחדש בתחום זה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
אתה הגשת הצעה לסדר-היום.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית):

אתך איני מתחרה, על כל פנים, לא בהגשת הצעות לסדר-היום ולא בהגשת שאלות. זה התפקיד שלך. אני מקווה שתמשך בזה גם להבא. לא לך אני מטיף. אני מטיף לאלה שאחראים למשטר זה. אתה בכלל מחוץ לוויכוח.

רצוני להציע איך לפעול בעתיד: על אף האסון הכבד אשר פקד אותנו, עלינו לנהל את ענייני ירושלים השלמה בתבונה ומתוך דריכות ותיקפות. עלינו לפגוע

ומזימתם של הטרוריסטים היו, קודם כל, רצח והרג המוני, שאין לו כל הצדקה, ולכן אין כל מקום להלביש למעשה פשע זה לבוש פוליטי, ואינני אומר כי מישוה ניסה כאן להצדיק מעשה זה.

אולם מזימת הרוצחים היתה לא רק הרג בלבד, היו להם כמה וכמה מטרות. לצערנו, הם השיגו את המטרה של רצח והרג, ובודאי קיוו לרצח והרג בממדים גדולים יותר. כוונתם העיקרית היתה להכניס פחד, רפיון ואנדרלמוסיה לכל תחומי החיים שלנו. לאשרנו, צריך לציין כי העם היושב בירושלים הוכיח שיד המרוצחים לא תשיג מטרה זו. העיר ירושלים קיימה ביום את שירותיה כאילו לא קרה דבר. שום חנות, שלא נפגעה באזור זה, לא נסגרה; שום אוזר לא נטש את משמרתו לאחר הרצח, כולם הוסיפו לעבוד. ולכן, ברשות היושבת-ראש, רצוני לשלוח לתושבי ירושלים ברכת חזק, כל הכבוד להם.

צריך לציין שגם אירגוני השירותים עמדו במבחן, וקודם כל - שירותי הבריאות: בתי-החולים, מגן דוד אדום - כל אחד תרם תרומה נכבדה להצלת נפשות. המרוצחים רצו להכניס אנדרלמוסיה בחייה של בירת ישראל. הם רצו ליצור אווירה של מלחמת אזרחים, מלחמת דמים, בין תושבי ירושלים היהודים והלא-יהודים. לאשרנו, כתוצאה מפעולה מרשימה של כוחות הבטחון, הצבא והמשטרה, כתוצאה מתבונתם הרבה של תושבי ירושלים וכוחות הבלגה - וצריך לציין שדרוש היה כוח הבלגה רב מול מעשה הפרובוקציה הזה של הרג ושל פציעה קשה כל-כך; בבתי-החולים נמצאים עדיין עשרים ושניים פצועים, בחלקם פצועים קשה מאוד - הטרוריסטים לא השיגו את מטרותם ולא פרחו מלחמת יהודים ולא-יהודים, דבר שהם כל-כך רצו בו.

דבר זה מצביע אחת ולתמיד כמאה עדים לאן מועדות פניהם של תושבי ירושלים. תעיד עצם העובדה שלא נמצא יהודי אחד שעשה מעשה אשר לא ייעשה, עצם העובדה שבזמן ביצוע הפשע נמצאו באזור ירושלים מאות פועלים ערביים ממזרח ירושלים שלא נפגעו. באותה מספרה שנפגעה ממעשה הפשע עבד פועל ממזרח ירושלים. גם בבתי-החרושת עובדים עשרות ואולי יותר מעשרות פועלים ערביים. אני מצוין זאת לא רק לשבח, אלא כהוכחה מוחצת נגד כל דברי השטנה וההטפה לעם היהודי ולאזרחי מדינת ישראל. האם להם צריך להטות לשלום? מי נענה עד כה לפניות הדבות, ההולכות ונשנות מצדנו, שפנינו לשלום? מה אוחזנו מציגים לפני הקהל הצופה בטלוויזיה הישראלית שלוש פעמים בשבוע ומה מציגים בטלוויזיה של הארצות השכנות? הן מציגות הרס, שטנה, קריאה בלתי-פוסקת להשמיד את מדינת ישראל. גם אני רוצה לקוות שישתנה הדבר, אולם זוהי שאלה של זמן. הטפה מעל במה רמה זו - למי?

בשבילנו, בשביל תושבי ירושלים, חוסר התגובה של תושבי מזרח ירושלים על מעשה הפשע היתה תופעה קשה מאוד. איפה האמהות, איפה האינטליגנציה, איפה אנשי מחשבה והגות, היכן התגובה, קודם כל, מבחינה אנושית פשוטה? אין זה נכון - כפי שניסה לתאר זאת אחד מחברי הכנסת - שלא נעשו פעולות שילוב ממשיות של ירושלים המזרחית והמערבית. קודם כל עיריית ירושלים סיפקה לתושבי ירושלים המזרחית את כל השירותים. כל עובדי עיריית ירושלים הושוו מבחינת התנאים והשכר. כבר יש ניצגות של ערבי

של תרבות אנושית ועל רמה של שמירה על העצבים — וזהו אחד הנכסים היקרים והחשובים שלנו, אשר עליו אנו נשענים כל השנים, הן במאבקנו לעצמאותנו ולהתפתחותנו והן במאבקנו לבניין ולביצור מדינתנו ואשר אותו לא נשמיט מידנו בכל התנאים ובכל חוסי-בזת.

החבלנים בחרו להם בשיטת „רצח וברח“, שיטה, למעשה, קלה ואינה מחייבת כל גבורה. אך מתכנניה חוממיה והעומדים מאחוריהם יטעו בהחלט אם יניחו כי יוכלו להתמיד בדרך נפשעת זו ולא יבואו על ענשם ולא יאונה להם כל רע. בשיחתו עם כתב „קול ישראל“ ביום ו' שעבר, זמן קצר לאחר ההתפוצצות, אמר ראש המשלה, שאפשר לרצוח אזרחים ולברוח, אבל אי-אפשר לזעזע את אשיות המדינה. צה"ל — מרמת הגולן, מגדות הירדן, מן הערבה ועד גדות תעלת סואץ — הוא הערובה לכך. מלבד זאת, רבותי חברי הכנסת, מעולם לא הצליחה השיטה של „רצח וברח“ להביא לידי תוצאות חיוביות כלשהן במאבק לאומי כלשהו, במדינה כלשהי, פרט להגברת ההתגוננות מפניה והמל-חמה נגדה. זה ראשית.

שנית, כוחות הבטחון, הצבא והמשטרה בישראל הוכיחו עד כה תושיה ויכולת רבה במלחמה עם מחב-לים. עדיין לא קרה שהם לא הצליחו להניח את ידם — בפרק-הזמן האחרון של שנה וחצי — על מבצעי הפשעים, אם בשטחים שבשליטת צה"ל ואם בשטחי ישראל. כוחות הבטחון רואים את מעשי הטרור כחלק ממערכה מדי-נית-בטחונית כוללת, שחוטיה מולכים אל מעבר לגבול והם ערוכים ופועלים בהתאם לכך. כבר הוכחנו לא אחת לחוסינו ולעבדול נאצר כי ביד כוחות הבטחון שלנו לטפח שיטות תגובה הולמות ומפתחות לכל סוג ממעשי האיבה של מצרים ושל ירדן, וכי אנו לעתים גובים מחיר גבוה בעד חללינו, פצועינו והרסותינו. שולחי החבלנים ומארגני פעולותיהם היושבים מעבר לגבול חייבים לדעת כי לא יוכלו לזמן רב לתכנן ולבצע חבלות בתוך שטח ישראל או בשטחים שבשליטת צה"ל, ולהתחמק מכל עונש ומכל אחריות.

זאת ועוד, חברי הכנסת. אם שליטי ארצות ערב מקבלים סיפוק מעצם שפיכת דם יהודי בישראל, — יהיו בטוחים כי ישראל תדע בעת הצורך לצמצם סיפוק זה עד המינימום, ותדע להעלות מחירו עד המקסימום. וכן, אם מגמתם להטרידנו ולשבש לנו באמצעות הטרור את חיינו הסדירים והתקינים, לערער את עמידתנו הגאה במבחן ולהביאנו להחליש את כוח התנגדותנו לתביע-ותיהם, על מנת להכתוב לנו את תנאיהם לנסיגה — לא ישיגו את מבוקשם, שכן העם בישראל מיטיב להבין כי האזרחים השלומים, הרואים הטרור הערבי והמאורבים הערביים, נופלים אף הם על קיום המדינה ועתידה, בדיוק כפי שנופלים חללי צה"ל בשדות הקרב ובתקריות הגבול. ושום מאמץ מצד האויב — יהיה הנפגע ביותר, המחריד ביותר והשטני ביותר, — להפחיד את ישראל ולהלח בעצביה החזקים, בחייה התקינים ובתכונותיה הקונסטרוקטיביות, לא ישא פרי ולא ישפיע במאומה על המוראל של העם.

רבותי, לא צריך להיות מומחה לשיטות של פעולות טרוריסטיות כדי לבוא לידי המסקנה שיהיה קל יותר לפגוע באוכלוסייה. כוחות הבטחון שלנו יודעים זאת

בקיני המרצחים ולהשתדל ככל האפשר לא להכביד על האוכלוסייה האזרחית. עלנו להגביר את הפיקוח והשמירה על אנשי הגדה הבאים לירושלים. עלינו לחזק את ידי המשלה וכוחות הבטחון במלחמתם הקשה נגד הטרור והטרוריסטים ולנקוט אמצעים יעילים ומר-תיעים נגדם.

היו"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לשר המשטרה, לתשובה.

שר-המשטרה א. ששון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מברך על הערכותה של הכנסת לתגובה על מעשה הפשע המחריד, שבוצע ביום ששי שעבר בירושלים הבירה על-ידי חבל-נים ערביים חסרי מצפון, שרק הכינוי רוצחים הולם אותם, ושהביא לידי הריגת שנים-עשר אנשים שלווים וחפים מפשע ולידי פציעת כמה עשרות אחרים. אמנם אין זו הפעולה הראשונה של אירגון הטרור אשר נועדה להביא לידי רצח המונים. זכורים בירושלים מטען הנפץ באלום קולנוע „צינן“ ולי „הרימונים“. זכורה בתל-אביב הטמנת חמרי הנפץ ליד תחנת האוטובוסים המרכז-ית וליד קולנוע „מרכז“. כן זכורה זריקת הרימון במדרגות מערת המכפלה בחברון. אולם הפעם השתמשו הרוצחים במכשיר רצח רחב-ממדים והצליחו במזימתם השטנית — להפיל חללים, לקטול ולפצוע אנשים שוחרי שלום ושלווה.

כמה מטרות היו, לפי כל הסימונים והידעיות, לרוצחים האלה או לשולחיהם, בהעמדת מכונית התופת ברחוב אגריפס, בקרבת שוק הומה אנשים, בין קונים, בין מוכרים ובין עובדי אורח, ביום ששי, בשעות הבוקר, בעת הפעילות הערה — ראשית — לזרוע הרג והרס ללא כל אבחנה ולהשיג רצח המוני. שנית — לערער את החיים התקינים בירושלים הבירה. שלישית — לשבש את היחסים המסחריים והחברתיים בין התושבים היהודיים לבין התושבים הערביים בירושלים המאוחדת. רביעית — לעורר את חוממי המחורשן הצדדים, אם יש כאלה, לפעולות נקם ולהתנגשויות דמים. חמישית — וזה העיקר — למנוע כל הבנה, כל התקרבות, כל דיון, כל שיתוף-פעולה, בין בעניינים עקרוניים ובין בעניינים אדמיניסטרטיביים, בין בעניינים מדיניים ובין בעניינים כלכליים, בין שני חלקי האוכלוסייה, כדי שאפשר יהיה לשולחיהם, לשליטי ארצות ערב, להוכיח לבני עמיהם ולעולם שלא ייתכן דו-קיום בין ערבים ויהודים בירושלים המאוחדת, ושכל הסיפורים של המדינאים והדיפלומטים הישראליים על דו-קיום זה אינם אלא שקר וכזב ואשליה-שווא.

כאלו ואחרות הן מטרותיהם הדוניות והשטניות של הרוצחים ושולחיהם. עלינו לראותן בעין פקוחה ולפ-עול — כפי שעשינו עד עתה — בתבונה ובתוקף כדי לסכלן. כאן ארשה לעצמי לומר, כי ראוי לנו, לכולנו, להשתבח ולהתברך לא רק על השקט והסדר שנשמרו בירושלים אחרי ההתפוצצות וסיכלו את רוב מזימות הרוצחים, אלא גם ובעיקר בהתנהגותם של תושבי ירוש-לים שלא נתפסו לבהלה, שלא הגיבו לא בפחד, לא בברירה ולא בפעולות נקם, והמשיכו בעיסוקיהם כר-גל ובחיהם כרגיל. התנהגות זו הצביעה לפני העולם כולו, לפני אויבינו וידידינו כאחד, על רמה של גברות לאומית, על רמה של נאמנות לענייני המולדת, על רמה

מהטלת אשמה קולקטיבית ומהענשת אנשים חפים מפשע. קו זה הוכיח עד כה את עצמו, והוא מוסיף להיראות בעינינו כקו הנכון, המתאים והיעיל ביותר, ואין צורך, לדעתי, לחזור ולבחון אותו למרות הרושם הקשה של החבלה האחרונה במחנה-יהודה, ולמרות הצער העמוק על שלא מצאו נכבדי וראשי הדת הערביים במזרח ירושלים את העזו בנפשם לגנות בגלוי ובפומבי את החבלה הנפשעת הזאת.

החבלנים ושולחיהם מעבר לגבול בחור, כנראה לא במקרה, חבר-הכנסת חביבי, את יום השנה להחלטת מועצת הבטחון, 22 בנובמבר, כדי לבצע את פעולתם הנפשעת, את מעשה ההרג וההרס בעיר-הביירה של ישראל ובמקום הומה ואנשים. הם התכוונו כנראה להפגין במע- שים חמורים, ולא בדיבורים בלבד, את התנגדותם העזה והנמרצת לכל הסדר מדיני בין ישראל לשכנותיה, ולכל פתרון של שלום למשבר הנוכחי. אולם תשובה כזאת של טרור ורצח לכל הצעה קונסטרוקטיבית בין מצד ישראל ובין מצד גורמים אחרים, אין היא ניתנת בפעם הראשונה על-ידי שליטי ארצות ערב; היא ניתנה וחזרה וניתנה לנו מאז 1920 ועד היום הזה, וכל הזמן היה הדבר בעוכרי הערבים, של ערביי הארץ ושל ערביי הארצות השכנות. הטרור והרצח לא זו בלבד שלא הצליחו למנוע את תהליך התפתחותו ואת תהליך התבצרותו, אלא גם המטו אסון של ערביי ארץ-ישראל, עירערו את היציבות בכל ארצות ערב והביאו לידי הפיכות בכמה מהן ולשיעבוד אחדות מהן למשטרים זרים לרוחן, זרים לדתן, זרים למסורתן וזרים לאורח חייהן.

אפשר, רבותי, למנות בארצות ערב מספר לא קטן של מלכים, של נשיאים, של ראשי ממשלות, של שרים, של ראשי מפלגות, של חברי פרלמנטים, של עתונאים, של ראשי מוסדות, של רמטכ"לים, של קצינים גבוהים, של אנשי דת ואחרים, שנפלו קרבן לטרור הערבי שהתחיל בארץ-ישראל ועבר לארצות ערב ונהפך לאמצעי העיקרי והיעיל, כביכול, לסידור החשבונות הפנימיים ולתפוס סת השלטון. הטרור והרצח הזה מאיים כיום גם על חוסיין מלך ירדן ועל שליטים ערביים אחרים, ומצהלותיהם של שופרות התעמולה בירדן, בסוריה, במצרים ובמדינות ערביות אחרות על רצח אזרחים חפים מפשע בירושלים אין בהן, למשל, כדי להשכיח את המלך חוסיין כיצד נרצח הסבא שלו המלך עבדאללה לגנד עיניו בידי טרוריסט ערבי, או להשכיחו כיצד נרצחו כל בני משפחתו בעיראק על-ידי המון מוסת בשם הלאומיות הערבית.

אשר לנו, חברי הכנסת, כבעבר כן היום וכן בעתיד לא נוזה את המרצחים עם כלל העמים הערביים, ונוסיף לשאוף לשלום-אמת ובר-קיימא בינינו לבין שכנינו, לשלום אשר יכול לקום רק מתוך דו-שיח בין ישראל לשכנותיה, ואשר בדו-שיח זה יעלה כל צד את הצעותיו כשהוא חפשי מכל לחץ ומכל התערבות חיצונית, וכשהוא חדור הכרה שנגזר עליו לחיות בשכנות הצד השני ולהתמסר בכנות ובנאמנות ליצירת עתיד חדש לאיזור המזרח התיכון.

אין שר בממשלת ישראל, חבר-הכנסת חביבי, המעלה בדעתו תזוזה מן המפה הנוכחית ללא חוזה שלום שיובטחו בו גבולות בטוחים. על אף האפשרות ששליחותו של יארינג לא תתקדם, לא נשמעה מפי שום

ונותנים את מלוא דעתו ותשומת-לבם לכך, ולא חסכו בעבר ולא יחסכו בעתיד, לא בתקציבים ולא בכוח-אדם, כדי לפקח ולשמור ככל האפשר על יתר אובייקטים אורחיים ועל יתר ריכוזים של אוכלוסיה, וכדי לשוות לשירותים שלהם את הרמה הגבוהה ביותר של יעילות. הוכחה לכך- שעד כה עלה ביד הכוחות האלה לגלות כמעט את כל מבצעי החבלות, אם בירושלים, אם בתל-אביב, אם בחברון ואם במקומות אחרים, ולהביא את כולם על ענשם. מלבד מאות החבלנים, שנהרגו בידי כוחותינו, נמצאים כיום בבתי-הסוהר בשטח ישראל ובשטחים שבשליטת צה"ל, בין שפוטים ובין עצורים כ-1,700 איש. רבותי חברי הכנסת, אישה לעצמי, לומר בסוגריים שהתנאים בבתי-הסוהר שלנו, שהם אנושי-יים יותר מאלה שבבתי-הסוהר במדינות אחרות, וביחוד במדינות ערב, אין בהם כנראה כדי להרתיע את החבלנים, גם אם הם נשפטים לתקופות ארוכות. אולי הגיע הזמן שנבחן שנית את התנאים האלה ונחליט על צע-דים משפטיים חמורים יותר נגד החבלנים, המסתננים ושאר פושעי הבטחון.

רבותי חברי הכנסת, אני סמוך ובטוח כי המשטרה, בעזרתה המלאה של שאר זרועות הבטחון, תעשה כל אשר לאל ידה כדי למצוא במקום או במאוזר את עקבות מבצעי החבלה כרוחב אגריפס, לתפוס אותם ולהביאם לדין. וכשם שלא איפשרו בעבר למסיתים, למחרזרי ריב, לטרוריסטים ולעומדים מאחוריהם מעבר לגבול, לחלק שוב את ירושלים המאוחדת ולהקים חומה של שנאה, של איבה ושל שפיכת דמי נקיים, שתפריד בין החושבים הערבים והיהודים ותהרוס כל סיכוי של שלום בצוותא ביניהם, כך לא נאפשר בעתיד ביצוע מיו-מות כאלה. כן אני בטוח שאם יסייע הציבור לכוחות הבטחון, כפי שעשה עד כה, בקור-רוח, בתשומת-לב רצינית לאזהרותיהם, ובהיענות ברצון לכל דרישותיהם, ואם יראה הבנה לפעולותיהם ולצעדיהם של הכוחות האלה, גם אם יראו לו לעתים כחוקים מדי וכחרפים מדי, בפעולת תפיסת 15 התנויות לאחורונה - נצליח לבער את קיני המרצחים, לסכל את תכניותיהם ומזימו-תיהם של שולחיהם ונאפשר לנוגעים בדבר בתוכנו לפ-עול ללא ליאות וללא הפרעה כדי שירושלים תתפתח כעיר שלמה וגדולה, עיר של קיום יחד וחיי שלום והבנה וידידות בין יהודים וערבים.

רבותי חברי הכנסת, הקו העקרוני אשר לפיו ניהלה עד כה הממשלה את מדיניותה בירושלים המאוחדת אינו טעון, לדעתי, בחינה מחודשת. אסור לנו לזהות את כלל האוכלוסיה הערבית בירושלים עם אירגוני החבלה, עם שולחיהם ועם התומכים בהם וההולכים שולל אחריהם ביוזעין או בלא יודעין. נכון שאנו מצווים לקיים עין פקוחה על חוגים מסויימים. נכון שאנו נאלצים לעתים לנקוט צעדים מסויימים, לא פופולריים ביותר, כגון הריסת בתים, תפיסת חנויות, גירוש אנשים לגדה המזרחית של הירדן, ועוד ועוד, נגד אי-אלה מסיתים, מחחרזרי ריב וסוכנים שכורים, המבקשים כל הזמן ליצור מתח באווירה ולששב את החיים. אולם צע-דים אלה שייכים לתחום ההרתעה, לתחום השמירה על האווירה השקטה בלבד, ואין בהם כדי להטיל חשד כלשהו על האוכלוסיה הערבית כולה. הקו של הממשלה אומר: כשם שחשוב שהאשמים ייתפסו וייענשו, כך חשוב להימנע

להיות בריבונות ערבית. עצם קיומה של מדינת ישראל הוא עניין למאבק של ממשלות ערב. לכן אנו רואים, ובצדק, תום המאבק והפסקת הלוחמה בכך שהן יכירו הכרה עקרונית במדינת ישראל. קרוב לוודאי שאי־הכרתן במדינתנו לא היתה מפריעה לנו ביותר אילו לא היתה אי־הכרה זו מלווה מעשי איבה, רצח, הרס וחבלה. כל מלחמות ישראל היו מלחמות הגנה מפני מעשים אלה, וכדי לשים קץ להן. שונה המצב כאשר אוכלוסיה מסוימת היושבת בתוכנו אינה מקיאה מתוכה פושעים אלה, שליחי ממשלות ערב, אינה מוכנה להוקיע מעשים אלה, אינה מוכנה לטהר את המחנה על־ידי שיתוף־פעולה עם השלטונות כדי לא לתת לפושעים אלה אפשרות לפעול מתוכה ולהסתתר בתוכה.

בו ברגע שאוכלוסיה זו קיבלה עידוד, בדמו ובעקיפין, שמותר לה לראות שטח כל־שהוא בריבונות ישראלית כשטח המיועד מטבעו להיות שטח בריבונות ערבית, בו ברגע שמתירים מטעם הצד הישראלי דירורים והתנהגות המתקרבים לתפיסה שהזכרתי כעת, רואה אוכלוסיה מסוימת המסרבת להקיא מתוכה פושעים מהסוג, שזרעו את המוות ברחוב אגריפס בירושלים ביום שישי שחלף, מעשי כנופיות אלה, כמוצדקים, כלאומיים. במצב זה, פעולות אנשי המשטרה וכוחות הבטחון נעשות קשות מאוד.

קרה דבר מחריד ביום שישי החולף. כל אחד מא־תנו יכול היה להיות קרבן של מעשה בזוי זה של הכנסת מכונות מלאה חומר נפץ, כדי לזרוע מוות והרס בפינה מאוכלסת בירושלים בידתנו. ראש הממשלה אמר תגובתו, והוא דיבר בשם האומה כולה.

אני מציע להסיר הצעתו של חבר־הכנסת חביבי מסדר־היום. ותרשה נא לי היושבת־ראש הערות מספר, שהן בבחינת הבהרות לדברים שאמרתי.

כשסגן ראש העיר עכו מצהיר ש"עכו עיר ערבית", כשעויר למזכיר העיר אומר: "כל ערבי —

עבדול־עזיז זועבי (מפ"ם) :

הוא הכחיש זאת.

שלמה כהן־צידון :

קראתי את הדברים בעתון לפני שעליתי לדוכן.

— כאשר עודר למזכיר העיר עכו אומר: "כל ערבי רואה בעכו עיר ערבית כמו שהוגדר בהחלטת התחלוקה ומשוכנע כי עליה להיות חלק מתוך מדינה פלשתינאית עצמאית, וערבי הסוּעָה אחת בוגד בעמו"; כשמתירים לעתון יומי בשפה הערבית — "אל קודס" — לכתוב כבר בגליונו הראשון ש"מטרתו לאומית־ערבית, שאינו מקבל את הכיבוש הישראלי ומבקש סיומו בגדה המערבית ובעיר ירושלים ועזה; כשאותו עתון כותב על עיר קדשנו שהיא "עיר ערבית כפי שהיתה מיום שבנוה בונייה הראשונים, היבוסים, שלושת אלפים וחמש מאות שנה לפני ספירת הגויים, כך היא כעת וכך תישאר לעולמי עד"; כשאותו עתון מפרסם סיומו הצהרות של ראש עיריית שכם, ש"השביתות וההפגנות הן זכות לא רק לתלמידים אלא לכל אחד מבני העם הזה, כדי להביע את מורת־רוחו מתועבת הכיבוש הישראלי בגדה המערבית ובחלקים אחרים של העולם הערבי"; כאשר ראש עיריית שכם מצהיר מעל דפיו על "תמיכתו המוחלטת

מדינאי ישראלי הדעה כי נפגין רצון טוב וניסוג מן הסואץ או נעשה מחווה כל שהיא כלפי המלך חוסיין. מחשבות מעין אלה לא עלו ולא נדונו מעולם בממשלת ישראל. ממשלתנו איתנה בהכרתה שאין אנו רוצים פתרון־סרקס. אנחנו רוצים אחת ולתמיד לצאת מן המעגל של שפיכות דמים ואין אנו יכולים להסכים לשינוי במפה הנוכחית, בה אנחנו מבוצרים ברמת הגולן, על שפת הירדן, בגדות התעלה ומרחבי סיני, אלא אם כן יהיה השינוי מוסכם בגבולות בטוחים ומעוגן בחוזה שלום חתום.

רבתי חברי הכנסת, לבסוף, אומר את האמת, לא בלב קל החליטו השלטונות הבטחון להטיל עוצר על מזרח ירושלים ביום שישי שעבר. אך בנסיבות שנוצרו אחר ההתקשרות הנפשעת ברחוב אגריפס והצורך הדחוף לאתר את הפושעים והמסייעים להם, לא היה מנוס מכך. אוכלוסיית מזרח ירושלים הספיקה להבין ולדעת במשך 18 החודשים שעברו על איחוד העיר, כי שלטונות הבטחון מקפידים להבחין בין החפים מפשע לבין האחראים לפשע, וכי אין אנו כורכים אלה באלה. לא אחת הסברתי בעצמי לנכבדי מזרח ירושלים כי אין לנו כל עניין לסייע למארגני הטרור ולמבצעי המעוריינים והמבקשים לזרוע איבה ושנאה בין יהודים וערבים בבירה בלי להתחשב כלל בטובת בני עמם.

העוצר שנמשך 36 שעות רצופות עבר ללא כל תקלה, וכן החיפושים שנעשו בכמה בתים ובכמה שכונות עברו אף הם ללא כל תקלה. אלה שחל עליהם העוצר ואלה שנערכו חיפושים בבתיהם הראו הבנה למינועים שהביאונו לעשות זאת, ובמלוא יכולתם הקלו על עורכי החיפושים את מלאכתם.

גברתי היושבת־ראש, הממשלה בישיבתה ביום ראשון, שלשום, דנה באספקטים השונים של מעשה התחלה ברחוב אגריפס, שמעה סקירות מפי שר הבטחון ומפי שר המשטרה על המצב הבטחוני בירושלים ובשטחים שבשליטת צה"ל, עמדה על הלקחים שיש להפיק מכל זה, ואישרה לגורמי הבטחון את פעולותיהם בעתיד. ברור שלא אוכל למסור כאן, מטעמים בטחוניים, פרטים על כל זה, ואבקש את הכנסת הנכבדה להסכים להעביר את הדיון בכללו לזעזועת החוץ והבטחון.

היו"ר א. תלמי :

רשות הדיבור לחבר־הכנסת כהן־צידון, להצעה.

שלמה כהן־צידון :

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה. יש לי הצעה נפרדת: אבקש להסיר מסדר־היום של מליאת הכנסת הצעה לסדר־היום — "הפיצוץ הנפשע במחנה יהודה והכרות שרי הממשלה" — של חבר־הכנסת חביבי. אנמק את הצעתו.

חתרנים פושעים המקבלים הוראותיהם מבירות ערב גרמו למותם של אזרחים שלווים. מעשה זה של כנופיות שלוחות־רסן הוצרך על ידי ממשלות ערב אשר בירכו עליו ללא סייג. ממשלות אלה ממשיכות את מלחמותיהן נגדנו למרות התחייבותן לכבד את הפסקת האש. הן עושות זאת באמצעות כנופיות הופעלות בשטחים שהם בשליטת הריבונות הישראלית. הן עושות זאת על סמך הטענה שהשטחים, שהם בשליטתנו, חייבים

היו"ר א. תלמי :

רשות הדיבור לשר המשטרה.

שר המשטרה א. ששון :

רבותי, חברי הכנסת. רציתי להצטרף להצעת חבר-הכנסת כהן-צידון להסיר את הצעת חבר-הכנסת חביבי מסדר-היום, ולהעביר את יתר ההצעות לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר א. תלמי :

אני מעמידה להצבעה את הצעת שר המשטרה, שהצטרף להצעת חבר-הכנסת כהן-צידון...

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

השר אינו יכול להצטרף להצעה. השר הציע להעביר את כל ההצעות לוועדה. אם השר מתחרט, יגיד נא שהוא משנה הצעתו הקודמת, והוא מציע להעביר את כל ההצעות, פרט להצעת חבר-הכנסת חביבי, לוועדה.

היו"ר א. תלמי :

השר אמר זאת.

אני מעמידה להצבעה את הצעת חבר-הכנסת חביבי לקיים דיון על הצעתו.

הצבעה

הצעת חבר-הכנסת א. חביבי לקיים דיון
על נושא הצעתו לסדר-היום
לא נתקבלה.

ההצעה להסיר מסדר-היום את נושא ההצעה
לסדר-היום של חבר-הכנסת חביבי
נתקבלה.

היו"ר א. תלמי :

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר לוועדת החוץ והבטחון את ההצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת שש-טוב, רפאל, בדר, תמיר, אבנרי, לורנץ וברעם.

הצבעה

ההצעה להעביר לוועדת החוץ והבטחון
את ההצעות לסדר-היום של חברי-
הכנסת ו. שש-טוב, י. רפאל, י. בדר,
ש. תמיר, א. אבנרי, ש. לורנץ
ומ. ברעם נתקבלה.

בכל תנועה ערבית שמטרתה להתפטר מעול הכיבוש הישראלי; כשעתון זה מופץ ברבבות בקרב שטחים ישראלים המאוכלסים ערבים — האם אין בכל אלה סכנה של גתנית יד לדמיון הערבי הפורה שהורעל במשך עשרים שנה מרעל השנאה ליהודים, וסימן שהכל מו-תר נגד הישראליים? האם אין אנו חוטאים לעמנו ולעתידנו על-ידי יחס רך כזה כלפי אוכלוסיה הזקוקה להדרכה מוגברת מצדנו ולהפגנת תקיפות השלטון?

אברהם ביטון (מפלגת העבודה הישראלית) :
מה אתה מציג?

שלמה כהן-צידון :

להסיר את הצעת חבר-הכנסת חביבי מסדר-היום.

בהודמנות זו יורשה לי להדגיש באוני הבית כי רואה אני בהכרזות כמו אלו של השר פנחס ספיר, כי למען שמירת האופי היהודי של המדינה עדיף שישראל תיסוג מן השטחים המשוחזרים — דבר מסוכן. הן מעו-רות ערבים בישראל, בעכו, בנצרת, במשולש, בירי-שלים ובמקומות אחרים להאמין כי למען שמירת האופי היהודי של המדינה אפשר יהיה ללחוץ על ישראל לסגת מן השטחים במשולש, בגליל ובעכו.

לכן אני מבקש להסיר הצעתו של חבר-הכנסת חביבי מסדר-היום.

היו"ר א. תלמי :

חברי הכנסת, אני מצטערת לומר, שהצעת חבר-כנסת להסיר הצעה מסויימת מסדר-היום אינה יכולה לשמש עילה להבעת השקפת-עולמו של בעל ההצעה.

הכנסת תעבור להצבעה.

אשאל את בעלי ההצעות לסדר-היום אם הם מסכי-מים להצעת שר המשטרה להעביר הצעותיהם לוועדה.

יצחק נבון (מפלגת העבודה הישראלית) :

אני מציע להצביע קודם על ההצעה הקיצונית של חבר-הכנסת חביבי.

היו"ר א. תלמי :

אני באמצע דברי. שאלתי את חברי הכנסת שהציעו הצעותיהם, אם הם מסכימים להצעתו של שר המשטרה להעביר הצעותיהם לוועדת החוץ והבטחון.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :
בהחלט.

— החלטות בדבר אישור הוראות בצווי שעת חירום, בצווי תעריף המכס והפטור ובצווי מס קנייה (תלמי, שורש) —

1. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצווי שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקונים מס' 30, 34), תשכ"ח—1968; 2. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון), תשכ"ט—1968; 3. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על טובין המיוצרים בארץ), תשכ"ח—1968; 4. בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 63, 74, 75, 77), תשכ"ח—1968; 5. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 11), תשכ"ח—1968; 6. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון), תשכ"ט—1968 *

היו"ר א. תלמי:

הכנסת תעבור לסעיפים ז'—ט"ז בסדר-היום: החל-טות בדבר אישור הוראות בצווי שעת חירום, בצווי תעריף המכס והפטור ובצווי מס קנייה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שורש, בשם ועדת הכספים.

שמואל שורש (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא, בשם ועדת הכספים, עשרה צווים. הצו הראשון, צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 30), תשכ"ח—1968, עוסק בהיטל על אבן שיש המיובא מן השטחים המוחזקים. לפי הצו המקורי הוטל היטל על אבן שיש בשיעור של 56 לירות לכל טון. כדי להקל על חישוב ההיטל, הוחלט לתקן את הצו ולקבוע כי היחידה להטלת ההיטל תהיה מטר מעוקב, ולהתאים בהתאם לכך גם את שיעור ההיטל, ל-150 לירות למטר מעוקב, בלי שתהיה בכך העלאה כלשהי בשיעור ההיטל.

הצו השני, צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 34), תשכ"ח—1968, קובע היטל על קמחי דגנים. אמנם, קמחי דגנים מיוצרים בארץ, אולם נתברר כי יש צורך לייבא דגנים מסוג מסויים אשר יש בו תכונות שאינן קיימות בדגנים המיוצרים בארץ. קמחי דגנים אלה מיועדים בעיקר לייצור חמרי דבק, הואיל ומחיר קמחי הדגנים מן היבוא נמוך ממחיר המוצר המקומי, היה צורך להטיל היטל כדי להגן על התוצרת המקומית ולספוג את הרווח העודף, העשוי להתהוות מיבוא הטובין האמורים. אם המוצר הסופי, כגון דבק, מיוצא, יוחזר ההיטל ליצרן.

הצו השלישי, צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון), תשכ"ט—1968, קובע היטל על תורמוס המשמש הן כמאכל והן לצורך המשק החקלאי. הואיל וגרעיני מאכל וקטניות שונים, המשמשים כמחליפים לתורמוס והמיועדים למאכל בני-אדם, טעונים היטל, היה צורך להטיל היטל גם על תורמוס מיובא, על מנת לספוג את הרווח העודף, המתהווה כתוצאה מן ההפרש בין המחיר הנמוך של הגרעינים מן היבוא — מחיר דמפינג — על-פי רוב — לבין המחיר של הגרעינים המקומיים.

הצו הרביעי, צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על טובין מיוצרים בארץ), תשכ"ח—1968, הוא בעל אופי טכני גרדיא. אגף המכס והבלו שינה את סיווגם של הטובין בצו מס קנייה, על מנת לאפשר הכנת נתונים סטטיסטיים במיכון. הואיל והסיווג בצו שעת

חירום לגבי טובין מיוצרים בארץ מבוסס על סיווגם בצו מס קנייה, היה צורך לשנות את סיווג הטובין בצו שעת חירום בהתאם לכך. אין כאן כל שינוי בשיעור המס.

הצו החמישי, צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 63) (תיקון), תשכ"ח—1968, קשור בחשיפה שנכנסה לחוקף ביום 1 באוקטובר 1968, וכולל כמה שינויים המקטינים או המבטלים את ההפחתה המתוכננת של המכס במסגרת מדיניות החשיפה. תיקונים אלה נקבעו לאחר עידעור מצד היצרנים המקומיים, והם נתקבלו בוועדה להגנה על תוצרת הארץ. השינויים נוגעים למוצרים הבאים: קרבדי הסייד, וגרורים, נייר פחם, נייר פוליאיתילן, חלקים למכוונות כביסה, טרמוסטטים ומברשות.

אני עובר אל הצו השישי. התיקונים הבאים בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 74), תשכ"ח—1968, מתייחסים לשינויים בתעריף המכס בעקבות חשיפת הייצור המקומי ליבוא מתחרה בהתאם להמלצות הוועדה להגנה על תוצרת הארץ. הצו נוגע לכימיקלים, מחליפי חום, מכשירי חימום ובישול, מכוונות לייצור גלידה וחלקים למכוונות הנ"ל. יש לציין שהיבוא של מוצרים אלה היה סגור, פרט למקרים יוצאים מן הכלל. כעת ניתן לייבאם ללא רישיון יבוא, דבר העשוי לדרבן את היצרנים המקומיים לשפר את טיב מוצריהם או להוריד את מחיריהם במשך הזמן.

הצו השביעי, צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 75), תשכ"ח—1968, כולל אף הוא תיקונים המתייחסים לשינויים בתעריף בעקבות חשיפת ייצור מקומי ליבוא מתחרה בהתאם להמלצות הוועדה להגנה לתוצרת הארץ. הצו נוגע לצינורות, מעגילות, מכוונות גיהוץ, מכוונות ניסור ומקדחות וחלקיהן.

הצו השמיני, צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 77), תשכ"ח—1968, כולל גם הוא תיקונים המתייחסים לשינויים בתעריף בעקבות חשיפה ונוגע להכשירים מונעי הקפאה, לוחות, פחים וסרטים מחמרן, מצופים חמרים פלסטיים, ומוצרים לשימוש ביתי, מצופים חמרים פלסטיים.

הצו התשיעי, צו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 11), תשכ"ח—1968, כולל שינוי שבא בעקבות שינוי בתעריף המכס: בוטל המינוח של "מכונה לסטטיסטיקה" שהיה טעון מס בשיעור 15%. כעת מכונה זו טעונה מס בשיעור של

חוברת ו', ישיבה שמ"א, ה' כסלו תשכ"ט (26 נובמבר 1968)

– החלטות בדבר אישור הוראות בצווי שעת חירום, בצווי תעריף המכס והפטור ובצווי מס קנייה (שורש, תלמי) –

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 63) (תיקון), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 74), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 75), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 77), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 11), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון), תשכ"ט–1968, נתקבלה.

הי"ד א. תלמי:

הישיבה הבאה של הכנסת – מאחר בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

10% אם היא בעלת מנגנון חישוב אלקטרוני ויחידת זכרון של 6,000 יחידות בינאריות ויותר, על חלקיה, ואילו מכוונות אחרות טעונות מס בשיעור של 25%.

הוראות הצו העשירי, צו מס קנייה (סחורות ושיירות) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון), תשכ"ט–1968, קשורות לשינויים במציאות הטכנולוגית של ימינו, שחייבו הגדרה חדשה של "מחשבים". ואכן, בתעריף המכס ובתעריף מס הקנייה על סחורות ניתנה הגדרה חדשה ל"מחשבים". הצו הזה מחיל את ההגדרה החדשה גם על תעריף מס הקנייה הנוגע להשכרת מכוונת חישוב, דהיינו במתן שירות.

הי"ד א. תלמי:
נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 30), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 34), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון), תשכ"ט–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על טובין המיוצרים בארץ), תשכ"ח–1968, נתקבלה.

הישיבה ננעלה בשעה 19.38.